

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

IDUN

GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: JOHAN NORDLING.

A. Blomberg foto.

Lotten v. Kræmer på åttioårsdagen.

NAMNET LOTTEN V. KRÆMER synes icke mera på boklädsdiskarna, och dess bärarinna har dragit sig undan från den litterära vädjobanan, men den, hvars bokliga erfarenhet går blott några år tillbaka, känner det dock som sigillet på en ganska vidlyftig litterär verksamhet af hufvudsakligen lyrisk art. Icke minst Iduns trogna läsare torde erinna sig henne som en tidvis ganska flitig medarbetarinna. I Idun har hon också i nr 37 för 1895 publicerat sin utförliga självbiografi, där hon vidrör sina minnen från det vittra och gästfria landhöfdingehemmet i Uppsala, där hon framlefde sin ungdom, och skildrar sin kamp för rättigheten att i dessa kvinnoemancipationens gryningstider använda och utbilda sina litterära dispositioner.

Sedan denna kamp var genomkämpad, ägnade hon sig helt åt sitt skriftställereri och utgaf ett

flertal arbeten: Ackorder, Eterneller, Nya Dikter, dramerna Strid och Felicia m. m. Hon var äfven en tid redaktör af tidskriften "Vår tid".

Den äldriga författarinnan har nu i dagarna fyllt 80 år, och det är med anledning af denna märkesdag vi publicera hennes porträtt, taget i hennes hem här i Stockholm.

Åldern har väl ristat sina linjer i hennes drag, men den vakna blicken i det intelligentas ansiktet vitsorda sanningen af det omdöme, som en af hennes vänner, den kände poeten doktor Göran Björkman fällt i ett hyllnings-telegram på födelsedagen:

Hell dina vackra 80 år,
för hvilka drömmar ännu hägra,
för hvilka allt ännu är vår,
fastän sig höstens töcken lägga!

"Lifskonst".

Några tankar i själfuppföstringsfrågan

af Dagmar Waldner.

LIFSKONST är ett nytt ord för dagen, eller kanske rättare ett gammalt som kommit till heders på nytt. Hvar och en lägger efter sitt temperaments skiftningar in olika betydelse i detsamma och öfvar ju lifskonst på sitt sätt. Att, som författarinnan här förordar, sätta som motto för sitt lif orden: "Gör det bästa af allting" och att efter förmåga "hvarje dag göra något godt eller omintegro något ondt", torde väl i hvarje fall vara de stora grundförutsättningarna för all verklig lifskonst.

UTI INLEDNINGEN till Oscar Wildes "De Profundis" läses: "Jag behöfver ej påminna dig om, att för en konstnär uttrycket är den högsta och enda möjliga formen af lif. Det är genom uttrycket vi lefva —"

Att begagna detta citat såsom motto öfver en artikel i den mångomordade uppfostringsfrågan torde för flertalet läsare klinga som en paradox. Att så dock ingalunda är fallet, om man fattar orden i deras vidare bemärkelse, förmår kanske allra bäst det numera ej så sällan hörda ordet "lifskonstnär" bevisa. Hvad är nu en lifskonstnär, och huru uppfostrar man sig till denna grad af konstnärskap? Se där den fråga, som jag, utan pretention på att kunna uttömma det rika ämnet, skulle vilja dröja vid en stund.

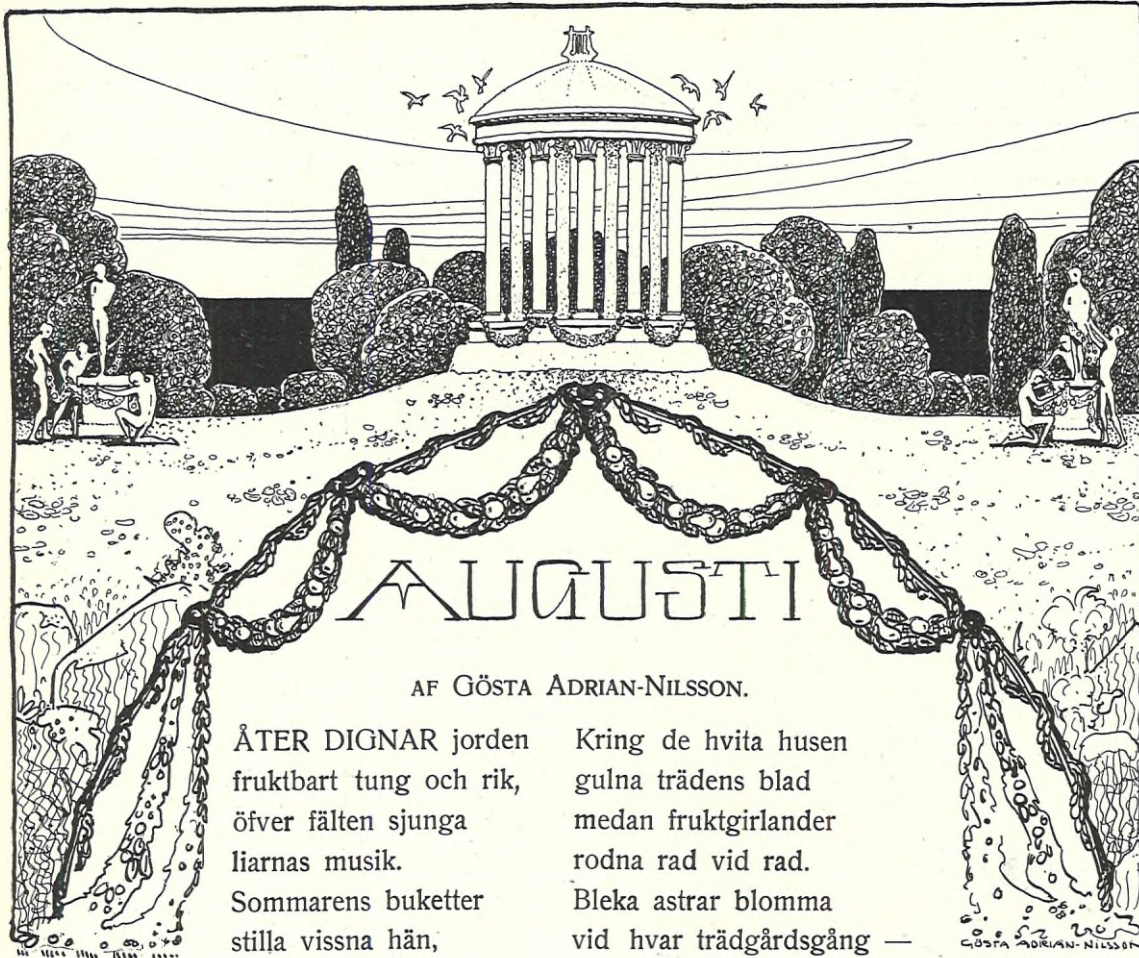
Konsten, om något i lifvet, väcker framförallt vår gemensamhetskänsla. Om vi se något, som är vackert, glädjas vi och känna oss stolta, om det gjorts af någon af de våra. Och är det manne icke en liknande känsla vi erfara, när någon af fosterlandets söner eller döttrar hedrat sig? Jo, helt visst, och därtill sälla sig ytterligare känslor af beundran.

För att öfverhufvud taget kunna lefva, fordras materiellt sedt luft, vatten och jord. Lägg till dessa lika många immateriella, t. ex. beundran, hopp och kärlek, och ni har hufvudvillkoret för tillvarons möjlighet. Vi kunna också kalla dem sex af de möjligheter, till vilkas utveckling individen fått sina "pund".

För att luften skall kunna inandas med fördel, måste den vara ren. Fostra eder själf till renlighet och ordning, och den trefnad som därigenom uppstår har en förmåga af oemotståndlig attraktion, hvars moraliska betydelse för omgifningen icke kan skattas högt nog. Om vi nu i uppfostran skulle taga detta luftens inflytande såsom en sorts symbol för lifsdanandet!

Det är gifvet, att hvarje tänkande individ har ett mål, en grundidé, till hvars logiska utveckling han inom sig bär embryot. Allt i lifvet och naturen är af Guds oändliga vishet förutsedt, ordnad och därför logiskt. Hvad

AUGUSTI

AF GÖSTA ADRIAN-NILSSON.

ÅTER DIGNAR jorden
fruktbart tung och rik,
öfver fälten sjunga
liarnas musik.
Sommarens buketter
stilla vissna hän,
ljusets flöden sina —
året skymmer ren.

Kring de hvita husen
gulna trädens blad
medan fruktgirlander
rodna rad vid rad.
Bleka astrar blomma
vid hvar trädgårdsgång —
barnen redan nynna
höstens svärmodssång.

Morgnarna stå klara
i kristallisk glans,
och med lätta fötter
skyndar än till dans
ungdomen kring templet,
sommarns bröllophus,
i den pärlehvita
sena månens ljus.

Hafvet brusar ännu
liffvets middagshymn,
skogarna stå tätä
än mot molnfri rymd —
Inne djupt bland träden
bakom mörkrets port
bidar likväl döden,
kommer kölden fort.

Tider blomma, vissna,
allting flyter bort —
oss var sommarns lycka
allt för arm och kort.
Nu är blott att glömma
hjärtats hopp och strid —
snart ack! kommer hösten,
arbetstungans tid!

fordras det då af oss! Jo, lydnad, ödmjuk, obetingad lydnad för de oafvisliga kraf lifvet och naturen ställa på oss; lydnad och eftertanke, hvad meningen med allt sammans mände vara. Ni kan invända: men det är ju förmätet att söka utgrunda det, hvartill fordras rent gudomlig vishet. Ingalunda. Ty genom tankar och idéer kan man för sitt inre åstadkomma en idealisk verklighet, en andlig värld, hvilken man så småningom drifves till att omforma i det praktiska lifvet, då det som bäst hotar att kväfa oss i hvardaglighetens banaliteter.

“I hvarje människas lif gifves det ögonblick, då hon känner sig stå närmare lyckan än annars,” ett bevis, för att icke säga en till visshet gränssande aning, som säger mig, att “de lycksaligas ö”, mänsklighetens paradys, icke blott är ett fantasiuttryck, utan en plats, som vi alla kunna nå.

Det kommer således an på, att vi sätta oss ett mål före, ett mål, som vi icke ett enda ögonblick få släppa ur sikte. Och detta mål skulle jag vilja

sammanfatta i orden: “Gör det bästa af allting”. Sätter man dem som motto öfver sitt lif, handlar man efter denna föresats, ja då, i sanning, har man nyckeln till lifskonsten i sin hand. Hvem ni än må vara, hur liten er makt än är, kan ni för den skull allt efter ålder och förstånd hvarje dag göra något godt eller omintetgöra något, som sätts ut i ondo. Om morgonen frågar man sig, hvad kan jag göra i dag för att glädja någon, om aftonen: hvad har jag gjort? Därigenom kommer jag på det klara med hvad som är rätt, och antingen jag genast kan utföra det eller icke, skall jag för hvarje dag bli allt mera i stånd därtill, om jag försöker. På detta sätt skaffar jag mig således ett godt åliggande och söker inlägga glädje i dess skötande, därmed bevisande, att Gud skapat människan till att ha nöje af sina ögon, sitt förstånd och sin kropp. Att likafullt de flesta af oss gå blinda, tanke- och dådlösa genom hela sitt lif, icke betänkande att äfven den ringaste

DAGMAR WALDNER.

bland oss förfogar öfver sådana själens och kroppens gåfvor, som dagligen kunna omsättas i kärlek till våra medmänniskor, bevisar sorgligt nog bristande själfkritik — eller att vi låtit tillfället till hälsosamt, nyttigt arbete i altruismens tjänst gå oss ur händerna.

Jämte lidandet finnes nämligen intet så verkamt medel till uppfostran, som just arbete. Gifver detsamma det nyttiga resultat, som hvar och en helt naturligt åstundar, bära vi belöningen inom oss själfva, ty själen fylles af tacksam tillfredsställelse, lynnet blir allt spänstigare, arbetsglädjen intensivare, framgången mera viss. Till det yttre visar sig detta uppvaknande till fullt lif i människans ansikte. Ju ädlare tankar och känslor, dess lugnare, lyckligare blir uttrycket, som präglar dessa lifskonstnärers drag.

Låt oss därför med förståndets gåfva söka odla hjärtats skönhet och besinna, att tankar, huru härliga som helst, hvilka dock allena upplysa vårt medvetande utan att födas om i eller af vår personliga människa omsättas i praktiken äro att likna vid det reflekterade mänskenet hvilket, all sin milda glans till trots, icke framkallar någon växtlighet. Låt oss oss och framför allt komma ihåg, att lifslinjen icke är som ett tankstreck, med sina båda ändpunkter slutande i intet.

Ansvar.

FÖLJANDE SKISS af den helt unga författarinnan har i dessa dagar, då landets manliga ungdom samlas för att uppfylla sin värnplikt, ett visst aktuellt intresse. Att liknande fall som det, hvilket här novellistiskt behandlats, förekommit här och hvar på våra exercisplatser, torde nog mången kunna intyga.

SOLEN BRÄNDE och gassade på den torra landsvägen, dammet låg tumstjockt och hvirflades upp som en molnstod kring kompaniet, som vände om hem efter dagens fälttjänstövning. Den militäriska hållningen och takten var för längesedan borta, hvar och en stöflade fram, bäst han kunde. Mössan på nacken och geväret i handen eller i remmen öfver axeln. Lukten af svett och lädersmörja var kväljande och otäck, omöjlig att komma undan. Visst var packningen half och kommissbyxorerna utbytta mot de blårandiga, men det var öfvernog ändå. Och dammet. Det klibbade fast i svet-tiga pannor, det sved i ögonen och slog fast vid läpparna, gnisslande mellan tänderna.

Plutonchefen, underlöjtnant Wesel, gick på vägkanten. Han var förargad förut, och hettan och törsten gjorde honom ursinnig. Han hade begått ett fel med sin trupp i dag och varit nära att bringa hela bataljonen i trasor. Kompanichefen hade skällt ned honom litet stillsamt. Hade tagit emot det utan att mucka förstås, Gud bevars för subordinationsbrott, men hvad det sved! Han skulle varit i stånd att slå blindt omkring sig.

Klampande och bullrande gick manskapet öfver bron vid lägret. Chefen kommenderade halt, tog af sig mössan och torkade svetten ur sitt rödbrusiga ansikte. “Allmän badning; hvar och en för sin tropp till stället!” Om några minuter äro vassbunkarna och den öppna fåran i midten fyllda af hufvuden och nakna kroppar. Underlöjtnant Wesel stod på stranden och väntade. En af troppen kom fram och gjorde mödosamt honnör.

— Löjtnant, jag ber att slippa badet, jag är sjuk. —

— Bada då, så blir du frisk! Jag känner allt böndernas vattuskräck, jag. —

— Men jag orkar inte. —

— Inga men. Marsch! —

Verkligt nöje
bereder det att taga på sig

Victoria
hängan

Tillskrifning och sammansättningen af de olika delarna är utförd så omsorgsfullt, att belåtenhet är gifven, om rätta storleken väljes. Försäljes i finare skoaffärer öfverallt samt tillverkas af

LUDVIG TRAUOGOTT, STOCKHOLM.

Karlen gjorde honnör och helt om, klädde af sig och gick i vattnet. Det kylde, och en rysning ormade sig uteder ryggen och nacken. Han blef med ens så yr i hufvudet, det dansade röda och gröna gnistor för ögonen, och innan han visste huru, kände han vattnet skölja öfver ansiktet och stänga andedräkten. Samlande all sin vilja, reste han sig på sviktande knän, kastade sig i ett par satsar mot land och blef liggande afsvimrad med hufvud och bröst på den våta mossbädden. Kamrater, som undrade, hvarför han aldrig klädde sig, vände på honom, stänkte vatten i ansiktet, och så kvicknade han till, drog på sig kläderna och stapplade med de andra.

Han var allt sjuk ändå. Tinningarna buldade, fötterna kändes blytung, och hela kroppen var som en trasa. Han släpade sig till mathallen på kvällen och drack några munnar mjölk, osten kväljde honom, det stack så underligt i högra sidan, ena stunden var han het som en brand, den andra frös han och skakade.

Sidokamraten tog honom under armarna och förde honom upp till sjukhuset. Regementsläkaren var därinne på mottagningsrummet. Han var gammal och grå — och vänlig ibland, när han inte hade allt för brådt. Pojken fick kläda af sig, och han knackade och lyssnade och undersökte.

— Jag blef sämre efter badet — sade pojken och berättade.

Gubben sade ingenting, när han slutat, han bara knep ihop munnen, och ögonen blefvo kalla och ljusa. Så ringde han på sjukvårdssoldaten och gaf honom sina instruktioner. Men när dörren väl var stängd om dem båda, slog han handen i bordet, så att haglen i pennstället hoppade. — Fördömda pojkkalpar — sade han.

Pojken blef med hvarje dag allt sjukare. Febern steg, slembildningen var stark, och hostan pinade.

*

I skymningen efter middagen och kaffet sutto alla officerarne i samlingsalen. Tidningar prasslade, och cigarrettröken hvirflade och steg i tunna slöjor upp mot taket. Där i hörnen låg den hvit och tät och gungade. En och annan punschbutelj hade kommit fram, dock inte många; det var ännu för tidigt. Löjtnant Trier satt vid pianot och klinkade, och utanför spelade musiken en vaggande vals. Det surrade af prat som i en bikupa, och då och då slog någon sig bakut på stolen och skrattade.

Regementsläkaren kom från grönskan därute, gnolande efter valsyrtmerna. Han lät dörren stå öppen efter sig och slog i förbifarten upp ett fönster. Tog upp en cigarr ur etuiet och gick med omotiveradt glad uppsyn fram mot det hörn, där han såg löjtnant Wesels knän och skosulor nedanför den uppslagna tidningen.

— Litet eld, herr löjtnant! — sade han högt.

Löjtnanten sprang tjänstvilligt upp, och under det doktorn sysslade med cigarren, hviskade han: — Vill tala med löjtnanten uppe på rummet en kvart härefter. — Så gick han leende och gnolande ut igen.

Löjtnant Wesel satte sig, men nu var han blek. Han ville ge mycket, om han vore ifrån det där samtalet, för det skulle bli tusan så obehagligt, det kände han på sig. Men när kvarten var förbi, gick han inre vägen upp på sitt rum. Doktorn satt där redan i stolen framför skrifbordet.

— Slå sig ned, löjtnant — han gjorde en gest åt sängkanten till. Löjtnanten satte sig. — Här ha vi nu för löjtnantens högmöds skull kommit i en vacker klämma hela rege-

mentet, — började doktorn. — Karlen går inte igenom. —

Löjtnant Wesel hann inte med längre än till högmödet. Han sprang upp.

— Sitt stilla, löjtnant, och tål hvad han han får. Det är inte mer än välförtjänt. —

Löjtnanten satte sig — doktorn hade ju majors rang — men han knöt händerna i raseri, så det knäppte i knogarna. Doktorn var lugn han.

— Om inte badet kommit till, så hade det inte blifvit mer än vanligt illamående af värmen och marschen. Men nu kastade det sig på lungorna, och karlen är för svag för en sådan lunginflammation som den här. Det är nu ert fel, löjtnant, att karlen dör. —

Det sprang gnistor för löjtnantens ögon. — En sådan där mer eller mindre gör väl ingenting — mumlade han.

— Å skäms slyngel — for doktorn upp. — Han är förmer än du. Du tror att du är något, för att du bevars har tagit studenten och har råd att hålla dig vid ett regemente. Det är din pappas pengar du har att tacka för det. Sätt dig medellös i den karlens ställe, få se om du gjort så stor nytta som han. Jag tror knappt. Och för att du inte ville jämka i befallningen, inte vålade dig tro, att han hade skäl för hvad han sade, för det skall han nu dö. Är det rimligt det? Å, ni högfärdiga löjtnantsspolingar, som tro er om att begripa allting och i själfva verket ingenting förstå annat än att hålla på er egen värdighet.

Hvad tror du karlarna i regementet säger om det här? Ingenting ännu, men de tänka desto mer. Och på socialismötöna kommer det fram, var lugn för det. Och hatet gror och växer. Slutar det väl, tror du! —

Löjtnanten kväfde harmen, men det sjöd inombords, och händerna skakade. Han förstod, att doktorn ej ville göra någon offentlig skandal för hans och främst för regementets skull. Men att bli kallad för slyngel — Å! Han ställde sig framför doktorn, tonen var iskall: — Behöfs det pengar för särskild vård, skall jag naturligtvis bekosta, men inte tror jag att det är min skuld. —

— Jo, det tror du — invärtes. —

Och rätt hade han, den gamle, och rätt hade han om stämningen bland karlarna. Hotande ögonkast hvart han kom, löjtnant Wesel. Han slog det i vädret, men icke förty knäppte han alltid på sig revolverbältet, då han gick ut.

*

I ett litet mörkt, trångt rum med ett fönster åt norr ligger den sjuke. Han är liten och spenslig med infallna kinder, som lysa feber-röda. Fattigt är hemmet i Värmlandsskogarna, men han längtar dit ändå. Bättre än här blefve han inte skött; doktorn kommer kvällar och morgnar, sjukvårdssoldaten gör hvad han kan, men mors hand är mors hand ändå, och han känner sig så ensam och så långt skild från alla de sina.

En af rummets fyra sängar hyser en karl, som han träffade på hitresan. Han är också från Värmland, och när febern omtöcknar den sjuke, ger den andres dialekt en toning af hemkänsla. Han ligger här för blåsor under fötterna, och han hjälper den sjuke så mycket han kan. På sina omlindade fötter linkar han fram till sängen, sitter där på kanten och ger honom vatten ur bleckmuggen, håller hans hand i sin, när oron blir för svår, och lyssnar till yrselns osammanhängande joller.

Han sitter där i dag också. Den sjuke har fått medicin, så att hostan döfvats. Nu ligger han där med slutna ögon. Bäst det är ser han upp på den andre med lugn och klar blick.

— Jag skall dö, jag — säger han.

— Säg inte så — tröstar den andre.

— Jo, jag skall det, jag känner det, och det är så underligt. Inte trodde jag, när jag for hemifrån, att jag aldrig skulle komma tillbaks mer. Mor grät hon, men jag var glad och sade att det här skulle väl snart gå. Nu skall jag dö, utan att någon kan komma hit; inte hinner de och inte har de råd heller. Nu skall jag ligga här i den främmande jorden, och ingen skall komma till grafven med en blomma. Tror du inte, att jag kommer att frysa här? Det är så underligt allting. Hvarför skall jag dö, som är så ung, och mina fattiga föräldrar behöfver mig så väl? Hvad hade han för rätt att befalla mig ut i vattnet, när jag var sjuk? Det är så mycket att fråga om, och ingen som kan ge svar. Gud i himmelen — så mycket att grubbla på. —

— Tänk inte på sådant — säger den andre och stryker tafatt handen, som plockar på filten. Oron har kommit, det märks, och han vill blanda bort tankarna.

— Har du intet särskildt att hälsa till dem därhemma? Jag skall resa dit, så fort jag kan, och bära fram det. Har du någon flicka, som du vill ha bud till? —

— Nej, ingen bestämd; nog tänkte jag på en, men jag vet inte om hon vill vid mig något. Jag hann inte, ser du. Och nu är det för sent. Nu får jag aldrig veta. Jag arbetade, jag, och sträfvade och tänkte och längtade efter något, men nu har det kommit bort för mig, och jag når det aldrig mer. Det är så märkvärdigt att tänka, att om några dar är det slut. Jag är borta härifrån, och inte är jag hemma, och aldrig kommer jag hem. Mor skall gråta, men om hon letade kring hela jorden, får hon aldrig fatt i mig mer, för jag är aldeles borta. Jag vet inte själf hvar jag är, och jorden ligger tung på mitt bröst och pressar mig ned och gömmer mig. — Åh! —

Han stönade tungt, och kallsvetten trängde fram på pannan. Den andre satt tyst. Hvad skulle han svara?

*

Och nu är han död. Allt har gjorts, till och med mysk har köpts hem, men det gagnade till intet. Löjtnant Wesel tog det nog mera hårdt än han ville visa. Lugn och kall som vanligt gick han bland de andra, och inför sig själf sökte han också slå bort det, men när han kom ensam upp på rummet, hade han ibland sina svåra stunder.

Sista kvällen pojken lefde, var han uppe på sjukhuset. Den natten sof han inte en blund. Han stirrade ut i tomma mörkret; för första gången såg han allvaret i lifvet, ansvaret. Aldrig skulle han komma ifrån det, att han var orsaken till en människas död, äfven om han i hela världens ögon skulle gå fri. Det skulle sarga och hetta, där irnerst inne skulle han alltid se de irrande ögonen, den famlande handen — lidandet. En människa offrad, och till hvad nytta? Han mindes doktors ord om högmödet. Det var allt rätt det.

Dock friskt kurage igen! Denna nattens pina får ingen ana. Karlen blef sjuk och dog, och det kan ju ingen rå för. —

Han är död nu, och regementet styr om hans begrafning. Det har gått bref och bud till föräldrar och syskon, och en syster och en bror ha kommit den långa vägen. Systemen står där i sjukhuskorridoren i sin snäfvva svarta klädning. Knotiga, arbetsvanda händer, trött, tom blick i de ljusblå ögonen. Brodern håller händerna i fickorna på sin skrynkliga blå kavaj och tittar ned på sin ena fot, medan doktorn talar med honom om den döde, om sjukdomen, begraf-

Barngarderoben är en svensk upplaga af den enda i utlandet existerande tidning i denna bransch och står i förbindelse med kontinentens förnämsta barnklädersaffärer och erhåller från dem rikhaltiga mönster till allt hvad som hör en välförsedd barngarderob till. Tidningen är också tongifvande på sitt område samt utgifves på flere språk och i kolossala upplagor.

Barngarderoben

Pris för helt år 3 kr.; halft år 1:60 kr.
Lösnummer 30 öre.

Barngarderoben utkommer med ett rikhaltigt illustreradt nummer i mån., åtföljdt af en dubbelsidig mönsterbilaga med en mängd tillklippningsmönster. Den bör sålunda blifva af ofantligt värde för hvarje moder, helst som den därjämte lämnar henne en god hjälp med barnens sysselsättande, och giver mer än tillräcklig ersättning för prenumerationspriset.

ningen. Det är fattigt folk, som i kampen för dagligt bröd glömt förmågan att glädjas och sörja. Eller kanske det rör sig något under den sträfvä ytan, något som förlägenheten inför herrskapsfolk undertrycker.

— Vill ni inte se honom? — frågar doktorn, och det vilja de. Där i ett halvmörkt rum med lakan för det öppna fönstret och isbaljor i vråna står kistan på ett par bockar. Systemen snyftar till, då hon får se det gulbleka ansiktet på kudden; så går hon fram till hufvudgården. Brodern står kvar vid dörren, är orolig, vill gå. Denna stela mask, det är en annan än den bror han för några år sedan lekte och kiffvades med. Han själf är full af lif och kraft; där ligger brodern, stel och kall. —

Det är prakt och ståt. Högsommarsolen skiner på sabelbaljor, på blanka knappar och galoner, på mässingsinstrument och välryktade hästar. Nere på lägret står regementet uppställt i fyrkant, och mitt i fyrkanten står den släta svarta kistan på katafalken af granris. En enda krans på locket, en krans af ståltråd och styfva tygblommor. Det är syskonens.

Nu spelar musiken med förstämnda trummor en psalm. Öfversten träder fram och lägger i regementets namn en krans af rosor med halfalnsbredda, blågula band på kistan. Så talar han. Om den döde kamratens plikttröhet, om hans exempel för dem alla; ett formfulländadt, grant tal med allt hvad man säger vid sådana tillfällen.

Hvad visste öfversten om den mannen, hans tankar, hans lif? Intet.

Flera kransar komma till, kistan blir en enda blomsterkulle. Systemen gråter, då hon tror sig se, hur omtyckt brodern varit.

Nu kommer regementspastorn, akten begynner. — Af jord är du kommen, till jord skall du åter varda. — Det är kretsloppet. Han talar om en allvis Försyn, som bortkallat denne yngling i sin ålders vår, om törnen och snaror, som han är lyckligt bärgad undan.

Löjtnant Wesel känner, att han har ögonen på sig. Svetten står honom i pannan. Tyst, inte slamra med sabeln, det kunde väcka misstankar om ens sinneslugn. —

Nu lyftes kistan upp på den väntande likvagnen. Regementsfanan sänkes, musiken intonerar Chopins sorgmarsch. Dystra, skälfvande af sorg dallra tonerna ut i rymden, medan likvagnen sakta skrider fram, följd till kyrkan af hederskompaniet.

Öfversten tar farväl. — Han ska ha tack för att han hedrat bror, — säger systemen.

Manskapet marscherar bort. Inom en halftimme är allt yrande söndagssorl som förut.

Bror och syster gå till kompaniexpeditionen för att hämta det lilla knytet med kläder, arfvat, som skall föras hem. Löjtnant Wesel räcker dem ett förseglat kuvert.

— Det är hans innestående aflöning — säger han. Att han fördubblat summan, nämner han inte.

Räckte det ändå?

RUTH ROSENIUS.

Fru Johanna Hallberg-Norlind på 50-årsdagen.

SAMTIDIGT MED den bild af familjen Norlind, vi med anledning af husmoderns femtioårsdag här meddela, ha vi också nöjet att för våra läsare presentera dragen af fru Norlinds biograf och vår medarbetarinna sedan Iduns första dagar, fru Ebba Larsson i Lund, känd för vår läsekrets under signaturen Ebon Hoi. Här nedan följer också ett ytterligare litet prof på hennes flitiga penna, hvars titel redan är betecknande för hennes ljusa syn på tingen.

DÅ VI I DAG se Johanna Hallberg-Norlinds blida drag blicka emot oss, omgifven af make och son och alla sina vackra födelsedagsblommor från d. 14 juli, är detta icke första gången vi möta henne i Idun.

Redan år 1891 i nr 35 af Idun bringade vi hennes bild, jämte hennes biografi, med anledning af att dåvarande Johanna Hallberg anförde Lunds allmänna sångförening, dels vid en konsert i Parkbolagets trädgård i Lund, dels vid den stora sångartäflingen i Hälsingborg, — allt sommaren 1891, — båda delarne med stor framgång.

Det var ett enastående fall, att en kvinna kunde anföras en manlig sångkör. Det nödvändiggjordes däraf att Johanna Hallbergs trolovade, kandidaten och musikedirektören N. P. Norlind, dåvarande musiklärare vid folkskolelärarinneseminariet i Lund, som åtagit sig anförandeskapet öfver sångkören, träffades af ett slaganfall, åtföljd af temporär förlamning af vänstra kroppshalfvan.

Få kvinnor ha väl visat sig besitta en så stor grad af seg energi, järnfast viljekraft och en intensiv förmåga att kunna utföra hvad lifvets bjudande plikt och dess kärleksbud just då bödo henne att göra.

Sedan dess har Johanna Hallberg-Norlind utfört ett godt stycke arbete, som hon med glädje och tillfredsställelse kan blicka tillbaka på.

Sedan dess har hon i 17 år varit organist vid Allhelgonakyrkan i Lund, där hon skött befattningen för sin make, hvilken, rätt mycket återställd till hälsan, år 1891, samma år som de gifte sig, sökte och erhöi befattningen. Och dessförinnan hade hon i 17 år varit organist i Landskrona efter att 1878 ha, efter blott några månaders privatspelning i Stockholm, där-

städes aflagt organistexamen och i Leipzig 1884 efter ett par års studier eröfrat ett särdeles glänsande betyg i alla de ämnen hon där studerat: orgel först och främst, harmonilära, kontrapunkt, piano (solo och ensemblespel), musikestetik m. m. Orgelstudier af en kvinna ansågos på den tiden som något så oerhördt, att man endast på vissa villkor tillät henne idka sådana. Hon måste åt sig förvärfva en kvinnlig kamrat bland konservatoriets öfriga elever och fick en sådan i en amerikanska, en fröken Huntington.

Nu på 50-årsdagen, som inföll d. 14 juli d. å., kan fru Norlind således blicka tillbaka på en 34-årig verksamhet som organist.

Och må Hanna Norlind ännu i många år med sitt vackra orgelspel i vår ståtliga Allhelgonakyrka spela in helg i våra själar, ja, i dubbel betydelse till och med.

Ty att höra Hanna Norlind med sin på en gång mjukä och fasta hand spela orgeln, det är att få helg i sinnet, om dagen är söckendag eller helgdag.

EBBA LARSSON (EBON HOI).

Med glädje — till glädje.

DET ÄR INTE nog att vi göra vårt arbete, inte nog att vi göra det väl, göra vårt bästa möjliga, inte nog att vi göra det på rätt tid — det fordras mera: vi måste göra vårt arbete med glädje.

Glädjen vid arbetet är som solen, hvilken belyser landskapet.

Det enklaste landskap kan bli vackert, när det ligger solbelyst för våra blickar.

Det enklaste arbete får liksom sol öfver sig, när det utföres med glädje.

Med kunskaper är det så, att det inte är nog att förvärfva kunskaper, att äga kunskaper. Inte heller nog att de blifva till nytta för oss själfva och andra.

Kunskaperna skola gifva mera, mycket mera. Först skola de gifva oss själfva glädje, ägandets glädje, ge oss lifsglädje. Och så skola de blifva till våra medmänniskors glädje.

Allt i världen bör kunna blifva till glädje, om vi bruka världens skatter rätt.

Till och med lidandet och sorgen skola indirekt kunna bli till glädje.

Ty det är skuggorna, som lära oss att älska ljuset.

Hvem förstod ljusets glans, om ej natt och skuggor funnos!

EBBA LARSSON (EBON HOI).

Svenska tonsättare

erinras om att inlämningstiden för den af Idun anordnade stora operapristäflingen utgår den 1 instundande september. Närmare villkor och plan se Idun nr 4 för i år!

Skönhet är makt.

För hvarje dam torde det vara af största intresse att taga kännedom om sättet för en rationell hudvård. Detta tillfälle gifves i de värdefulla praktiska råd som erhållas uti vår stora bok afhandlande **Skönhetens hemlighet**. Boken erhålles gratis och franko. Tillskrif oss i dag.

Parfymeri Louise, Stockholm.

ALLA DE, som följa med och under vinterns musiksäsong få glädjas åt grefvinnan Aina Mannerheims konstnärskap, skola helt säkert med nöje ta del af nedanstående lilla skil-

dring, som ger en inblick i hur den uppburna sångerskan tillbringar sin sommar i en af Finlands fagraste bygder, där hon bland traktens befolkning har varma beundrare af sin sång.

TULA TUULAN, tuli tuli tei
Mikä onni meidät yhteen vei
Mesimarjani, pulmuni, pääskyni mun
Paras aarteenii vot
Sinä mun.
Minä sun.
Mitä loivoisin minä muuta. . .

Klagande, smekande, fulla af ett helt folks vemod och drömmar, så som alla dessa finska folkvisor äro, gå tonerna öfver Kivijärvis lugna vatten.

Rundt om är stilla och lugnt. Sommarkvälens lifs- och ljudfyllda tystnad ligger öfver nejden. Från väster, där solen sjunker i ett flammaende rödt bål, långt bakom skogen, höres en senblifven gök ängsligt ropa sitt kuku. Och från Lintusaari, Fågelholmen, som där borta, midt emot, höjer sina höga grå klippor, ännu förgyllda af solens sista döende strålar, höras trastarnas kärleksvisor.

Lintusaari är blommornas ö. Den är lifvets ö i Kivijärvi, vackrare här i sin blomsterdotande verklighet än på någon målares tafla, vore och bilden framtrölad af en Böcklins snille. Liksom halft i bäfvan inför den skönhet, som så stor, så omedelbar öppnar sig för våra blickar, ro vi tysta fram mot holmen.

Då klinga oss ånyo tonerna från nyss till möte. Det är en stämma, så ren och klar, som hade den i sig samlat all den skönhet Finlands björkskogskransade sjöar och berg äga och omvandlat det allt i toner.

Tula tuulan, tuli tuli tei
Emme erkane kansanaan ej
Vaik' tulkohon halla, ja harmit ja munt
Ilo meillä on aina
Ja naurassa mut
Ja kerkasna päiva ja ilta . . .

Hvem är det som sjunger?

Roddaren, som stannat midt i årtaget och sitter såsom drömmande, lyssnande till folkvisans smekande toner, spritter till och vaknar ur sina drömmerier.

“Jaså — nu har grefvinnan kommit.”

Grefvinnan?

Vi se frågande på gubben, som nu återtagit rodden. — “Grefvinnan?”

“Ja — våran grefvinna. Hon som sjunger så oherrans grant. Hon brukar alltid sjunga för oss om somrarna, när hon är hemma. Och det är mer högtidligt än i kyrkan, se herrarna. Men på vintern är hon borta — i Sverige tror jag visst.”

Det märks, att gubben fått ett ämne som in-

tresserar honom, ty han talar ifrigt och öfvertygande:

Jo — herrarna skall tro att jag känner grefvinnan! Jo då — sedan hon var en liten flicka. Och hon känner oss alla här. Så fort det lider mot midsommar, börjar vi vänta grefvinnan. Och alltid kommer hon. Och så sjunger

GREFVINNAN AINA MANNERHEIM.

hon för oss. Det finns ingen, se herrarna, som kan sjunga Wäinämöinsens klagan så som hon. Och hon sjunger den helst för oss här hemma, för hon håller af oss här vid godset, och vi håller af henne. Alltid har hon någon present med sig åt hvarenda en af oss. Det kan herrarna lita på . . . Ja grefvinnan hon är bra hon . . .

Nu skymtar mellan lummiga björkar en vacker, välbyggd herregård. Det är det gamla Ehrnrotska godset Seesta, en af dessa hederliga gamla svenska herregårdar, som man ännu här och där kan träffa på i Finlands bygder, och där svenskt språk och svensk gammaldags gästfrihet ännu bo kvar.

Och när vi hoppa i land vid bryggan finna vi med ens hvem som var den af vår roddare så högt lofprisade grefvinnan. Ty där, vid stranden blott några steg ifrån den plats där vi landstigit, se vi grefvinnan Mannerheims välbekanta ansikte le oss till möte.

Hos sina släktingar här i Seesta tillbringar den högt uppburna sångerskan i allmänhet sina

”ETT RESEMINNE FRÅN FINLAND.”

somrar. Och medges måste, att en lyckligare vald plats skulle vara svårt att påträffa. Midt i det skönaste af Finlands alla sköna landskap, Tavastehus, och omgifvet af den vackraste natur detta Tavastehus har att erbjuda, ligger godset, hvars corps de logis fullständigt ligger inbäddadt i den härligaste grönska. Konst och natur ha gått hand i hand för att här skapa ett litet paradiset.

“Är här inte härligt?”

“I sanning!” Annat kunna vi ej svara på grefvinnsans fråga. Och hon ler, när vi komma med en motfråga: hur hon befinner sig här?

Hur skulle man annat än finna det skönt och härligt här. Vill man bli frisk och stark och kry, skall man vistas här i Tavastehus, ty här kan bara naturen göra en människa hundra*år äldre. Känn bara en sådan luft!

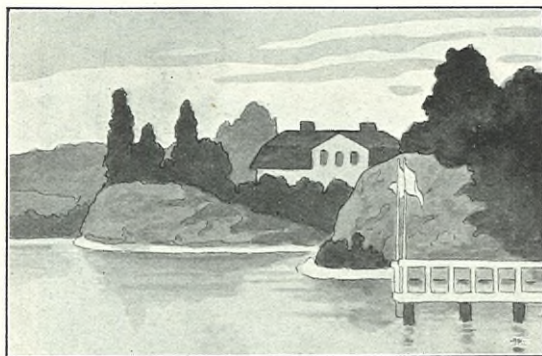
Och hon har rätt. Här måste man kunna lefva i hundrade år. Fridfullt och stilla, aflägsset från allt jäktande världsbuller, från järnväg och andra moderna kommunikationsmedel, ligger godset, som en gång ägdes af en af det finska krigets hjältar, major Ehrnrot, den nuvarande innehafvarens farfader. Lyckliga och goda människor bo här — hit bort ha de annars i Finland så vanliga sociala striderna ej nått. Ett gammaldags, nästan patriarkaliskt förhållande råder mellan husbonde och underhafvande — Seesta är en liten idyll i Tavastehus obygd.

Under hela den långa vintern måste här vara enformigt och trist. Men så kommer sommaren. Och då kommer grefvinnan. Det är som om det vaknade till lif då, godset. Och dessa enkla, godhjärtade, på ytan litet skrofliga, men innerst så genompraktiga människor, som äro de underlydande, de gå och vänta hela den långa vintern på att sommaren skall komma — ty då kommer den goda grefvinnan och sjunger för dem.

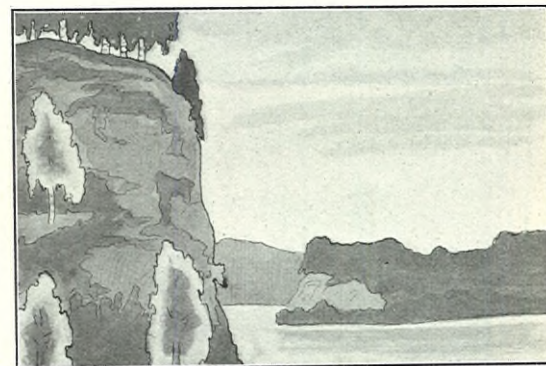
Så har hon, den berömda sångerskan, kanske här, bland dessa enkla landtarbetare, vunnit sin största konstnärliga triumf: hon har med sin konst väckt längtan till skönhet hos dem, för hvilka konsten annars kanske alltid förblifvit en sluten bok.

Och större triumf kan aldrig en konstnär fira.

VALDEMAR LINDHOLM.

SEESTA, GREFVINNAN MANNERHEIMS SOMMARBOSTAD.

LINTUSAARI. FÅGELHOLMEN I KIVIJÄRVI.

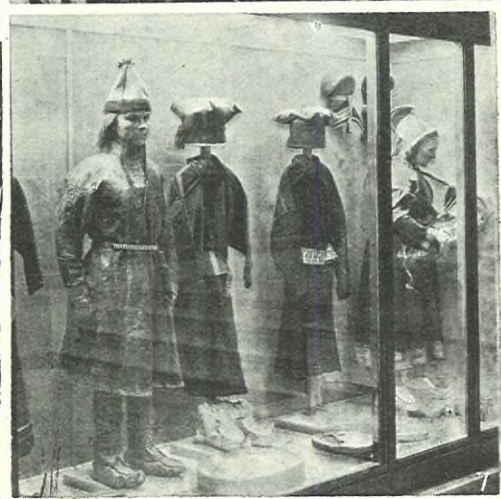
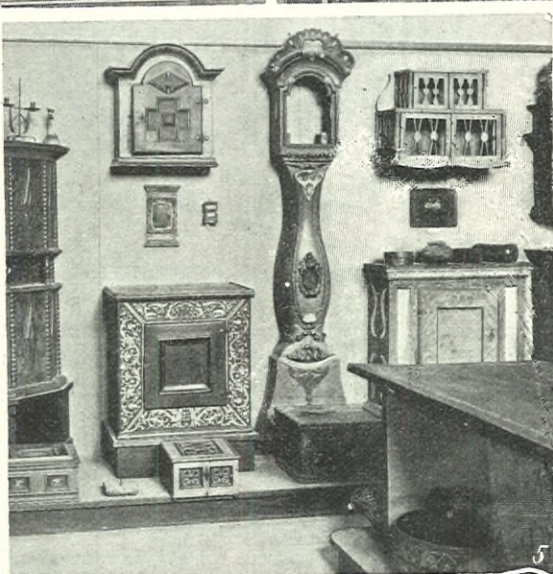
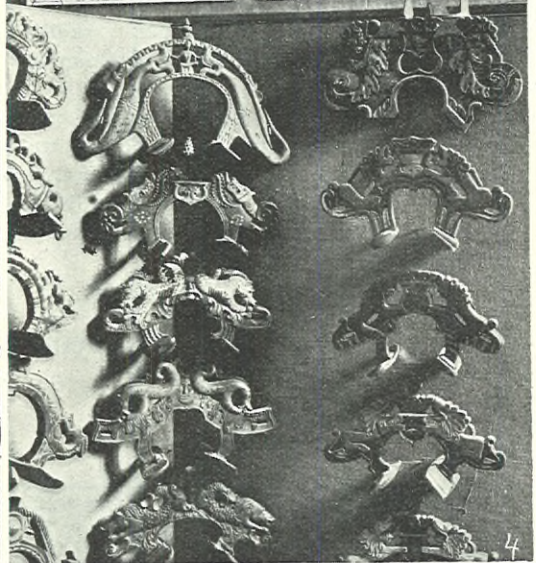
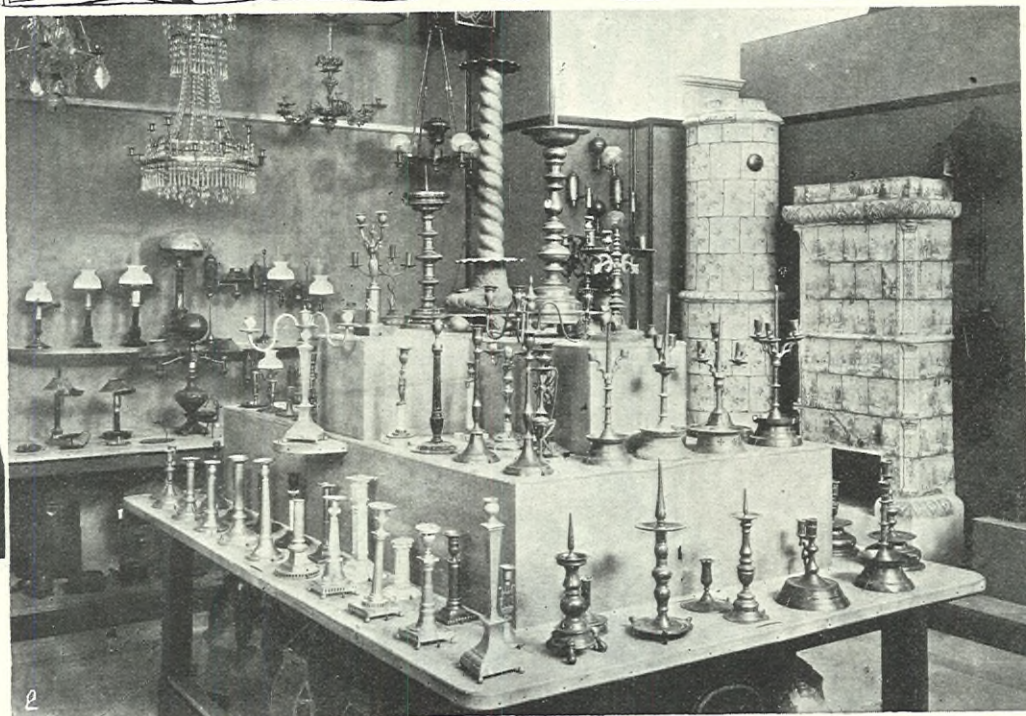
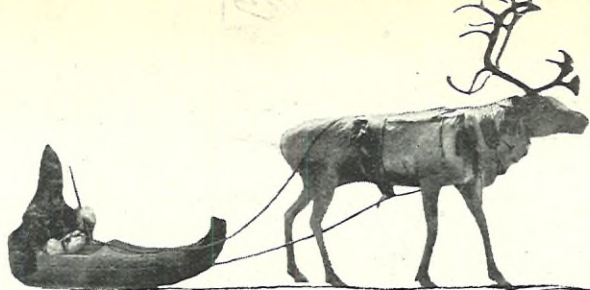
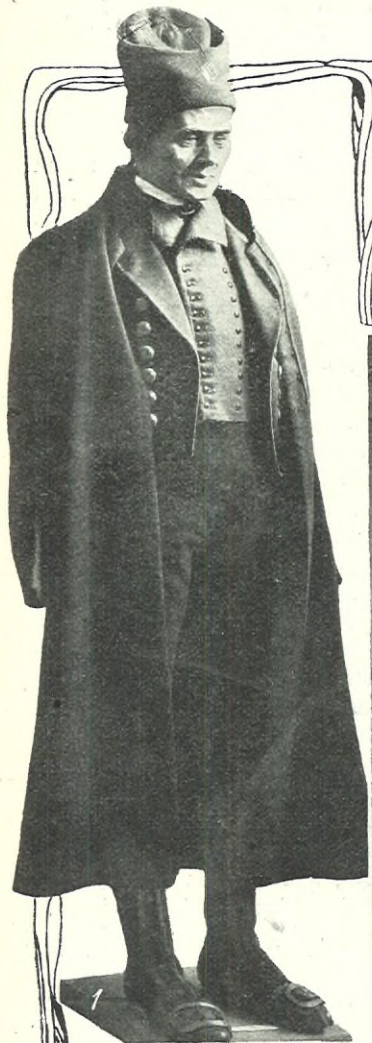
LUZERN

© Förräm vistelseort under sommaren. ©
G:D HOTEL NATIONAL

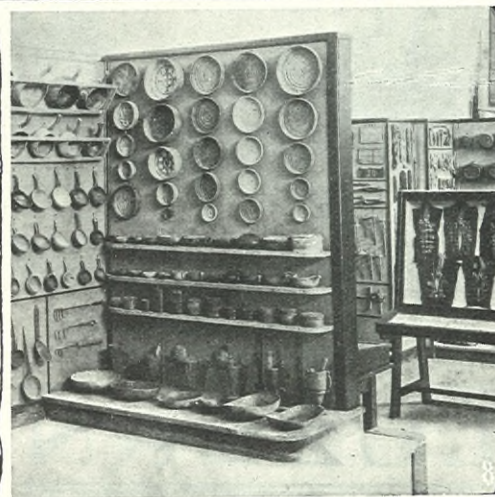
Härligaste läge vid Vierwaldstättersjön.
Rum från 4 kr. • Ill. prospekt gratis.
Telegramadress: “National”.

NYA AFDELNINGAR PÅ NORDISKA MUSEET.

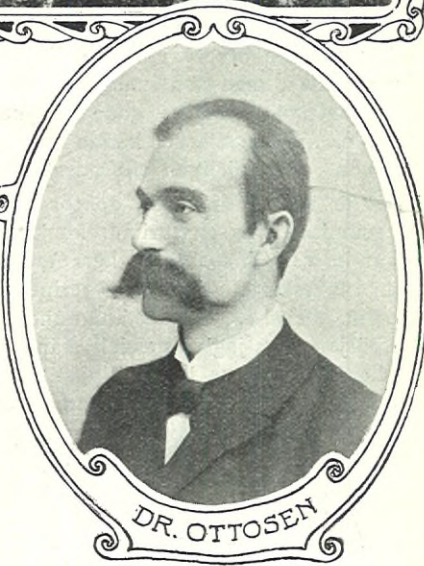
Å NORDISKA MUSEET, från hvars skilda afdelningar vi i samband med museets öppnande meddelade en serie bilder och text, har man alljämt fortsatt arbetet med ordnandet af de rika, kulturhistoriska skatterna och har nu åter fullbordat en afdelning, upptagande särskildt föremål från norrländska bygder. Vi meddela i dag en samling bilder från den nya afdelningen, samtliga tagna af hoffotografen Blomberg. Bild 1 visar en mansdräkt från Hälsingland och 3 en rikt prydd bruddräkt från Härjedalen. Bild 4 med sin karaktäristiska allmogefris tillhör afdelningen för Hälsingland, bild 5 den från Jämtland med prof på landskapets hemslojd. Bild 6 med sin humoristiska bondmålning visar träslöjd från Härjedalen, 7 och 8 dräkter och redskap från Lappland. Bild 2 är en interiör från den intressanta belysnings- och värmeafdelningen, där man kan följa utvecklingen af våra redskap för bostädernas upplysning och uppvärmning fram till nyare tider.

NÅGOT OM SKODSBORG
OCH D.S.K. KELLOGGBEHANDLINGEN

DÅ DEN MODERNA och i utlandet med mycken framgång praktiserade kurmetod, som här nedan afhandlas, äfven i Sverige börjat allmera nppmärksammas, torde en skildring af det sanatorium, som närmast in på våra gränser representerar de Kelloggska idéerna, ej sakna sitt intresse. Önskvärdt vore naturligtvis, att reflekterande hälsosökare ej behöfde fara "öfver Sundet efter vatten", och länge kan det väl nu ej heller dröja, förrän någon af våra inhemska kurorter anser tiden vara inne att på sitt program upptaga den världserofrande behandlingen.

framgångarne härleda sig främst ur det lyckliga ledareskapet af doktor och fru Ottosen, som grundat och utvecklat sanatoriet, med biträde af öfriga funktionärer och betjäning, hvilka alla hvar i sin stad väl fylla sina skyldigheter och samvetsgrant bidra till att genomföra den egenartade behandling och den förnuftiga lefnadsföring, som här förekomma och dagligdags praktiseras.

Det sköna Skodsborg är förut väl känt som bad, liksom det ännu äldre, något sydligare liggande Klampenborg, med ett mycket stort sommaretablissemant å en härlig terrass vid Sundet, midtför Landskrona och ön Hven.

Egentligen slutar icke Köpenhamn med Österbro. Det fortsätter i själfva verket utmed Sundet till Hälsingör. Hela sträckan är som en enda sammanhängande gata, endast på få ställen afbruten af ett kortare fritt strandparti. Bakom löper kustbanan, omkring hvars stationer större eller mindre samhällen med sina villaklungror lägrat sig.

Skodsborgs främsta agremang utom Stranden

och Sundet utgöra de stora skogarne, som sträcka sig å andra sidan banan från Klampenborg förbi Skodsborg mot Vedbæk och upptaga flere tusen tunnland. Närmast Klampenborg ligger Dyrehaven, som härbärgerar intill ett par tusen hjortar och rådjur. Praktiga vägar korsas i alla riktningar dessa skogar och ge tillfälle till varierande promenader. Dammar och små insjöar finnas här flerstädes. Från skogens gränser har man vackra utsikter öfver bördiga fält eller skogsdungar. Danmark är här mera kuperadt, än man föreställer sig eller man förbiilande tycker sig se genom kupéfönstren. I dessa idylliska omgifningar är sanatoriet förlagdt, delvis på själfva stranden med en ut-

PÅ UPPDRAG af Vegetariska föreningen har fru Johanne Ottosen, öfverläkarens på Skodsborgs sanatorium, i Stockholm för ej länge sedan afhållit en kurs i vegetarisk matlagning och huslig ekonomi jämte föredrag. Det är icke första gången hon i detta syfte vistats i Stockholm. Redan för två år sedan höll fru Ottosen nämligen en också då mycket omfattad dylik kurs.

Det kan därför möjligen intressera en större läsekrets att få några notiser om det ställe och hem, där fru Ottosen har sin verkningskrets och dagliga gärning. Den som skriver dessa rader har besökt sanatoriet vid flere tillfällen och följt dess utveckling.

Jag var där första gången år 1900. Sanatoriet var då föga mer än ett par år gammalt. Det nys nedlagda senapskornet har under tiden vuxit upp ej blott till en planta, utan till ett träd, som burit mycket goda frukter. Skodsborgs badsanatorium kan möjligen ej rubriceras som nordens elegantaste hälsovårdsetablissemant, och däruti ligger icke dess föresatta mål, men väl under enkelheten bland de gedignaste man finner. De rönta

Kristina Nilsson och folkskolebarnen.

DEN VACKRA BILDEN här ofvan framställer vår frejdade sångerska grefvinnan de Casa Miranda, omgifven af Filipstads folkskolas sångartupp, densamma som under innevarande sommar genomrest Danmark och södra Sverige på en framgångsrik sångarfärd. Den intressanta grupp bilden är tagen af färdens nitiska ledare hr Otto Helligren å Loka Brunn, där den världsberömda sångerskan för närvarande uppehåller sig och där hon nyligen uppvaktades med sång af den käcka ungdomsskaran.

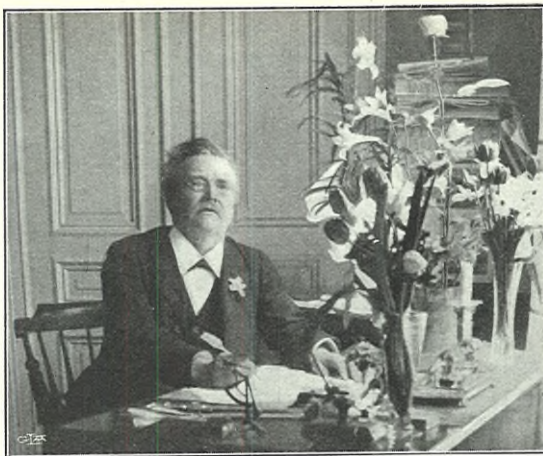

löpande långbrygga i sundet. För 10 år sedan omfattade det hufvudsakligen blott de båda "Skodsborghuset", där ännu behandlingslokaler och servering för första klassens gäster m. fl. lokaler, äfvensom en del patientrum i öfvervåningarna äro belägna. Sedermera utvidgade det sig år efter år med ett antal större och mindre villor å ömse sidor om den stora strandvägen åt Klampenborgshället. Slutligen förvärfvades en mycket stor tomt midt emot upptagande "Villa Rex" med omgivande park. Denna villa var ursprungligen byggd och bebodd af Fredrik VII, efter hvilken t. o. m. inredningen ännu är kvar. Sanatoriets gymnastiklokaler ligga här nu, den för herrarna i kungens f. d. matsal, där ännu hans byst sitter kvar ofvan dörren och hans namnchiffer och diverse riksvapen hänga på väggarna, damerna residera i den kungliga salongen. På denna tomt byggdes förra året det stora sanatoriehuset, i jordvåning och tre öfvervåningar, hvilket tillsvidare blir stamhus med en mängd ekonomilokaler samt gästrum, utmärkt goda och komfortabla, där t. o. m. svenskarnes kända fordran på komfort kan vederbörligen tillfredsställas.

Det är nu 10 år sedan doktor och fru Ottosen grundade sitt sanatorium. Medverkande från början ha varit inspektören herr Aagaard, dansk, samt nuvarande "Husbestyrelserinden" fröken Jeppson, svenska. Kanske ännu andra varit med från början, som jag ej speciellt känner. Liksom det har sin säregna behandlings- och dietregim, har det sitt egenartade ursprung. Doktor och fru Ottosen och jämväl nuvarande assisterande läkare, herrar Larsen och Nelson, båda danskfödda i Amerika, ha fått sin utbildning vid ett berömdt amerikanskt sanatorium, som jag här med ett par ord må få dröja vid, Battle Creek Sanitarium i staten Michigan.

Detta sanatorium betecknas som *det största i världen*. Visserligen vet man, att amerikanerna ha svagheten att tala om sitt i superlativus — allt deras är det största i världen. Men i detta fall torde beteckningen vara riktig, då man lär känna sanatoriets dimensioner. Det har en stab af 40—50 läkare, betjäningen skall uppgå till 5—600, och det kan på en gång mottaga 1,200—1,500 gäster eller ännu flera o. s. v. För öfrigt är det på det mest storartade sätt inrättadt. 1901 brann det ned till grunden, men uppstod omedelbart ur askan i betydligt förstörd och förbättrad gestalt. Dess grundläggare, dr J. H. Kellogg, är fortfarande dess ledare, en rätt märklig man, stortadt fruktbar som medicinsk skriftställare både i hygien, patologi och terapi. Men hans styrka torde vara som sanatorie- och sjukbehandlare samt dietetiker. Han är sträng vegetarier, håller på frukter och nötter som knappt någon annan. Men nöterna äro ej blott svåra att knäcka, utan äfven att tugga och smälta. Och om också amerikanerna ha de största sanatorierna, äro de mindre afundsvärda med att ha de sämsta tänderna och svagaste magarna tack vare sin oförnuftiga ätning och lefnadsföreläring — "They eat too much, too fast and too often." Dr Kellogg har nu gått sina storslagne landsmän tillmötes med en mängd nötpreparat jämte preparat af flere cerealier med olika konstiga namn, åt hvilka jag för min del kanske icke gör full rättvisa, men han förskaffar i alla fall på detta sätt en s. k. purinfri, omväxlande kost, som har sin betydelse.

Battle Creek Sanitarium tillhör ett filantropiskt sällskap inom adventisternas sekt. Det verkar också för diverse filantropiska mål. Själva behandlingen är en eklektisk sammansättning från alla läkekonstens områden, dock minst från den egentliga medicingifningens; med rätta lägges största vikten på diet o. s. v. Det har

HENRIK WRANÉR VID SITT SKRIFTBORD.
EFTER EN AMATÖRFOTOGRAFI.

MED HENRIK WRANÉR, som i dagarna aflidit i Stockholm endast något öfver 55 år gammal, bortgick en författare, som måste räknas till de säkraste och trägnaste folkklifsskildrarna med den intima kännedom han i sina bondhistorier från skånska slättbygden förräder om det skånska idiomet och lynnet. Om än hans arbeten i denna genre måste anses som hans viktigaste bidrag till vår litteratur, får vid nämmandet af hans lifsgärning hans journalistiska verksamhet och hans betydande bidrag till vår barnlitteratur heller icke förglömmas. Äfven Idun har vid åtskilliga tillfällen bringat bidrag af hans hand. Det porträtt af den bortgångne författaren vi i dag meddela är det senast befintliga och togs i hans hem på hans sista födelsedag.

flere filialer i Europa eller rättare efterliknare, ty dessa europeiska sanatorier ha intet gemensamt i fråga om ekonomi med moderssanatoriet, endast liknande behandling. Deras läkare och kanske en och annan af betjäningen ha fått utbildning i Battle Creek. Sådana äro i England *Caterham* (söder om London i Surrey), *Friedensau* i närheten af Magdeburg, Tyskland, *Sanatorium de Léman*, Gland (Cant. de Vaud, Schweiz, förut vid Basel) och slutligen de danska, som i Europa äro de äldsta, *Frydenstrand* vid Fredrikshavn på Jylland och det största *Skodsborg*. De ha hufvudsakligen Kelloggbehandling, här i Norden kallad Skodsborgsbehandling. Först det danska, men nu äfven det tyska ha infört de Kelloggska närpreparaterna och anlagt fabriker för deras framställande. Man kan nu äfven i Sverige få Bromose, Protose, Granola, Granosa och hela raden af dessa preparat, hvaraf en hel del närande och välsmakande rätter kunna tillagas, hvilka mycket bra simulera och ersätta kött- eller fiskrätter, men framför allt äro så mycket hälsosammare, i det de utesluta de urinsyre-, gikt-, och reumatismbildande purinerna.

De danska anstalterna ägas likaledes af ett filantropiskt sällskap af adventister. Öfverskottet af inkomsterna användes i främsta rummet till anstalternas utbyggande och fulländande, men äfven vid sidan till understöd af obemedlade patienter.

Sanatoriet har kommit att bli ett interskandinaviskt, besökt från alla 4 nordiska länderna, om också mest från Danmark och Norge. Men det frekventeras också mycket af svenskar från de södra och västra provinserna och Stockholm. Jag var förvånad att finna så många svenskar här vid mitt besök. Nu har man på sista tiden fått flera sanatorier hos oss, patienter räcka till öfverallt — men man har ej "Skodsborgsbehandlingen". Det har jag fått höra från flera håll. Både svenskar och norrmän yttra sig med

en mun: "något sådant sakna vi i alla fall," därvid fästade sig vid den mångsidiga individuella behandlingen, främst dieten. I dietfrågan kan jag själf efter mångårig erfarenhet vittna: man må ha hur utmärkt behandling som helst i öfrigt, men försummas dieten, så vinner man föga varaktiga resultat. Därför bli dessa vanliga sommarkurer, ofta "på Guds försyn", så litet gifvande eller t. o. m. aldeles illusoriska. Ingen blir dock här mot sin vilja nödd till vegetarier, om han ej finner regimen förnuftig och god för sig. Det serveras dagligen kött eller fisk. Men dessa motvägas af flere, synnerligen vällagade vegetariska rätter. Man kan ej förebrå adventisterna religiös propaganda, men kanske ej fritaga sanatoriet från en viss vegetarisk sådan, åtminstone indirekt genom att tillhandahålla dessa inbjudande rätter, och det blir nog öfverlöpare här och där af egen drift.

Det serveras dessutom i vissa fall en s. k. "skonande" diet, i hvilken tillredningen är om möjligt omsorgsfullare och ingredienserna valda och afvägda. Den har ju sin betydelse i speciella åkommor.

Äro gästerna här interskandinaviska, så är sanatoriets personal det icke mindre. Det öfverraskande stora antalet betjäning, uppgående till 80—90 stycken, är likaledes rekryteradt från de 4 nordiska länderna. Man tyckes gärna komma hit för utbildning, och sanningen att säga kan en badbetjäning ingenstädes eljes få en så förmånlig utbildning. F. n. torde den manliga afdelningen till flertalet utgöras af norrmän, under det den kvinnliga mest räknar svenskor. Endast de bästa vitsord kunna ges dessa öfverhufvud. Det är en fröjd att se dessa raska och hurtiga norrmän som behandlingsgifvare, arbetande med den fart och energi, som är deras nation egen.

Betjäningen får som nämndt här en utmärkt skolning. Hvarje aften utfylles med olika till utbildningen hörande ämnen inom hygien och sjukvård m. m., äfven i språk, modersmålen och engelska. Härvid undervisas svenskarna för sig i svenska och danskar och norrmän tillsammans. Emellertid uppstår alltid någon förbistring i den dagliga sammanlefnaden, och somliga kunna äfven förlora sin nationalitet. Den förutnämnda svenska "Bestyrerinden" talar den korrekta danska, som jag någonsin hört af en svensk. Jag har vid en timmes samtal en gång förgäfvets sökt uppfånga ett svenskt ljud. Hon berättade därvid också en lustig historia. En dansk comtesse (fröken-grefvinna), som vistades å sanatoriet, beklagade sig öfver, att hon ingenstädes där fick höra korrekt danska, alla voro kosmopoliter utom fröken J., som nu komplimenterades för sin äkta danska. Naturligtvis såg comtessen åtskilligt besviken ut, då den korrekta dansktalande uppenbarade sig såsom svenskfödd.

Jag har särskildt velat betona denna betjäningens förträffliga utbildning, hvartill vi icke ha något motstycke annat än sjuksköterskeutbildningen vid ett par anstalter, men den är dock af annat slag. Det vore högligen önskvärdt, att åtminstone något af våra nya sanatorier eller annan anstalt upptoge den och lade sig vinn därom.

Lifvet lefves här stilla och fridfullt. Man stiger tidigt upp, dagen utfylles af behandling, promenader och måltider, och man går tidigt i säng. Det ges inga lockelser i byn, som föranleda öfverträdelser.

Sanatoriets adventistiska personal använder efter bibelns bokstaf den sjunde dagen, lördagen, som hvilodag, då all behandling också är hvilande. De icke adventistiska gästerna begagna dagen oftast för uträttningar i hufvudstaden eller till utflykter, men återvända i regel

Uppgif lifvidd (under armarne), midjevidd och kjollängd, erhåller Ni till Eder figur fullt tillförlitliga, moderna o. eleganta

Pappersmönster.

Erhållas omgående till nedanstående pris inom Sverige: Bluslif 40 öre, Kjölsmönster utan släp 50 öre, Prinsessklädning 75 öre, Reformdräkt 75 öre, Barndräktsmönster 50 öre, Kragmönster (Pelle-rin) 50 öre, Kappmönster 60 öre, Nationaldräktsmönster 1 kr.

Expedieras portofritt inom Sverige om rekvisition åtföljd af likvid insändes till

Mästern Samuelsgatan 43, Stockholm

Iduns Mönsterafd.

till middagen kl. 5. Apropå denna får man utom en liten morgonbiss tvenne hufvudmåltider, frukost kl. 11 och middag kl. 5.

Fru Ottosen har från sin åratalsfunktion som husets "öfverbestyrarinna" samlat en skörd af iakttagelser och mångahanda rön. Till en del komma dessa tillgodo i en större kokbok, "Rationel Ernärning og Madlavning", hvilken efter en hastig öfverblick att döma lofvar att öfverflygla förutvarande, isynnerhet i en uttömmande, på modernaste grunder fotad näringslära. Den har nyligen (maj) utkommit å L. Henriksens Forlag, Kbhvn, och utkommer troligen sedermera äfven på svenska. D:r Ottosen har här skrivit ett tillägg om "Kosten under særegne Forhold", d. v. s. hufvudsakligen sjukdiet, och han är också en flitig populärhygienisk och medicinsk skriftställare för öfrigt. Likaledes utger han en månadstidskrift "Sundhedsbladet".

GUST. STJERNSTRÖM.

"Årans och hjältarnes språk" — i bluslif.

DET ÄR TYDLIGT, att jag känner mig enkel, som kommit med i denna strid för dagen, jag, som ej har djupare språkstudier än som meddelas vid ett 7-klassigt elementarläroverk för flickor. Jag får därför bedja om öfverseende med mina funderingar på samma gång jag tackar för hofsamheten hos mina motståndare. Jag kan ej gifva mig in på vetenskapliga vägar och avvägar; jag måste tala som mitt förnuft säger mig, och min kärlek till vårt svenska språk bjuder mig. När jag talar om mina ytliga språkstudier, måste jag dock, sanningen likmätigt och utan att vilja förolämpa någon, säga, att de folkskolelärare här på landet, som jag träffat, ej i nämnvärd grad varit djupare språkforskare än jag.

E. H. säger att underskrifterna på återgångspetitionen voro många och antyder, att samlad af dessa ej var så alldeles fritt från humbug. Jag tyckte, att antalet underskrifter var litet, då jag tänkte på antalet sådana på t. ex. petitionen i kristendomsfrågan. Men E. H. har måhända rätt, att antalet *var* beaktansvärdt, då man betänker, att hela vår allmoge i denna sak af helt naturliga skäl måst tiga. Dock finns det t. o. m. bland dem de, som hafva afsky för det nya stafningssättet.

E. H. säger, att K. E. Forsslund begagnar sig af nystafning. Jag har ej läst mycket af denne säkerligen högt begåfvade författare. Han är ej i min genre, men hans blomsterskildringar äro något af det skäraste och ljufligste vi äga. Han dyrkar blommorna, men något måste man ju dyrka. Jag fäste mig ej vid stafningssättet, då jag läste dessa skildringar, hvilket ju kan tagas som det största loford, jag kan uttala. Jag tror ej, att våra författare tiga därför att de gilla det nya stafningssättet. Det beror måhända på likgiltighet hos en del, att de tiga. Andra äro måhända bundna vid en stor läsekrets o. d., och då blir det ibland kinkigt att säga sin mening.

Tror ni då t. ex. Johan Nordling, som i "Siljan" har en sådan utpräglad blick för tidens kram, för folksjälens depravation och för — bluslifvet, tror ni ej, att han har blick för att nystafningen har något af detta nyttiga plagg hos sig? Tänk er själf hur det ser ut med "årans och hjältarnes språk" i bluslif! Och om våra författare gilla nystafningen, hvarför använda så få den?

Då jag säger, att lärarna böra lära barnen stafva språket som det förefinnes, så menar jag ej, som det talas, ty det talas olika i olika landamären. Därför måste det förenas till ett gemensamt skriftspråk, om det än ej talas fullt tydligt af någon mer än möjligen af folkskolelärarna för en 10 år sedan.

E. H. säger, att vi ej kunna stå kvar vid stelnade skriftformer och framdrager dock en del exempel från århundraden tillbaka delvis för att stödja det nya stafningssättet. Så konservativ är ej ens jag. Under de 35 år jag kunnat följa med någon stafning, har språket delvis förändrats, d. v. s. vuxit. Q har försvunnit och ä i stället för e har influtit i så många ord, att jag ej kunnat följa med. Detta utan motsägelser, ty så där sakta växer och förädlas ett språk. Men att med en lag bestämma ett språks stafning, det är ett tilltag, som man skulle trott omöjligt, om man ej varit med om det. I intet land på jorden skulle man anse sig våga något dylikt mer än i vårt. Och i intet land på jorden skulle man velat det. I franskan hafva de ju flera beteckningar för ch-ljudet t. ex.; för att ej tala om alla de stumma bokstäfverna, som förekomma där. Men föreslå dem att förenkla sin stafning med att hafva blott en beteckning för ch-ljudet. Jag tror nog att de betackade sig. Se, nu komma mina kunskaper till korta, ty jag kan ej bevisa de olika ch-ljudens ursprung. Men antagligen äro de nära förenade med själfva språkets byggnad, de äro språkets anor, som ej en gång det frisinna Frankrike vill döda.

Jag läste en gång i Ahnfeldts memoarer från utländska hof, att en dansk prins uppmanades af sin lärare att vörda och akta det danska språket, emedan ett folks depravation oftast stod i samband med "språkets förakt". Detta slog mig redan då jag läste det för många år sedan, och det blef lefvande för mig, då den nya stafningsukasen helt tyst och stilla utan frist gick igenom. Och att vi kommit så långt, att t. o. m. folkskolelärarna efter 4-årig kurs, ja, t. o. m. jag, som borde sylta och safta i denna årsens tid, lägga våra ord i denna lifsak för vårt land, det är ett tidens tecken. E. H. har verkligen ej sökt misstyda mig mera än då talet faller på jämlikheten. Jag tror visst ej heller, att stafningen kan göra någon bättre i etiskt hänseende. Jag bara framhöll de där motsatserna för att bevisa, att man stod lika långt från jämlikhet, äfven om en obildad människa nu genom nystafningen lättare kan dölja sin okunnighet.

Detta har blifvit långt, och ändå har jag ej sagt ett ord till min svenske motståndare. Han har ej sablat ned Sellmans broschyr, som ehvad brister den än må hafva dock är genomandad af fosterlandskärlek. Men "Svensk" har påpekat en broschyr af "Språkmän". Jag vet ej, hvilka språkmän det är. Är det sådana, som jag nyligen jämfört med mig själf, så vill jag ej läsa den. Mycket, som jag sagt till E. H., torde kunna användas äfven i svarsmålet till "Svensk". Kraftigt vill jag dock ännu en gång framhålla, att det är omöjligt att någonsin skriva ett språk som det talas. I Skåne talas det annorlunda än Småland, på Gottland olika mot i Norrland o. s. v. Detta — uttalet — kan aldrig bli norm för stafningen just för den skull. Jag formligen ryser, då jag tänker på de fortsatta bemödanden att "förenkla" språket, som skola följa. Ack, vi dåraktiga människor, vi hafva ej nog af all strid mot inre hat, mot gudsförnekelse och egoism, med fiender till öster och väster utan vi skola själfva döda vårt språk, som dock *bär* nationen! Jag fäster mig ej vid pedagogiken, om barnen få det lättare med staf-

ningen på det här sättet. Icke heller tänker jag på lärarnas lättnad. Jag talar för språket, för "årans och hjältarnes språk", för mitt älskade modersmål.

SVENSKA.

Sjöfåglar.

DÅ JAG PÅ kvällen sitter vid stranden och lyssnar till insektkören under björkarna, kastar jag af och an en blick öfver till våra grannar, som bo på en kobbe midt i fjorden. Jag älskar eljes det ostörda lugnet här ute, men dem tycker jag om, ehuru himlen må veta, att de icke höra till de fridsamma, utan litet emellanåt föra ett hiskligt oväsen. På sista tiden ha de emellertid blifvit lugnare, och vid de besök, som jag gjort hos dem och hvarvid jag alltid blifvit synnerligen ovänligt mottagen, har jag funnit anledningen. Endast för några veckor sedan voro klipporna så belamrade med ägg, att man måste noga se sig för. Nu vimlar där af lustiga ungar med ofantliga näbbar, som ännu icke lärt sig flyga. Men simma kunna de, och så snart båten tar strand, rusa de ut från skrefvor och gömslen och störta som pilar ut i sjön.

Kanske det är omgifningen, som gör det: det vida vattnet och de nakna kobbarna, hela den stora ödslighet, som hvilar öfver de yttre fjärdarne, men ingenting inom fågelvärden tilltalar mig såsom sjöfåglarna. Jag misstänker, att deras familjelif icke är mönstergillt ordnadt. Honorna ägna ingen omsorg åt sina bon, utan lägga sina ägg direkt på klipporna i den sluga uträkningen, att solen och den upphettade stenhällen skola bistå dem i deras moderliga plikter. Jag tror icke heller, att hanarne äro några efterföljansvärda exempel i husfaderliga dygder. Jag misstänker, att de lämna både mödrar och barn åt sitt öde och helst ströfva omkring för sig själfva, förande ett fritt och obundet ungarlif.

Men ändå...

Då man seglar förbi en ödlig kobbe och ser de stora mäsarne med ett sinne för scenisk effekt, som man kan afundas dem, ställa opp sig på klipporna, så att de hvita bröstet blänka som sjömärken; då man vid rundandet af en udde stöter upp en andkull, som flyr undan så att vattnet stänker; då man mödosamt trängande sig fram genom snären plötsligt hör ett dån och ser en storskrak på väldiga vingar sträcka öfver vattnet, då man ser doppingarne bevaka seglaren och som för ett hemligt kommandoord dyka och försvinna, eller då man midt ute på fjärden, långt från land, ser ett par ejdrar gunga i stolt själfkänsla — då förstår man, att Bruno Liljefors öfvergifvit skog och mark och slagit sig ner vid kusten.

Nej, sjöfåglarne äro inga mönster. För några somrar sedan hackade de lifvet af ett par skrakungar, som kommit från de sina och som blifvit nästan tama, där de ströko uteder stranden, sökande sin föda. Det skedde under skrik och oväsen långt ut på fjärden, dit de små stackarne oförsiktigt begifvit sig; och då vi hunno ut, funno vi endast våra favoriters förskräckligt tilltygade skelett. Sjöfåglarne äro inga fromma varelser. De äro stolta och djärfva, de äro skygga och de hata människan, som plockar deras dun och skattar deras ägg. De äro som naturen här ute: vilda och obändiga, utan medlidande. Jag vet hvarför de hackade lifvet ur de bäge skrakungarne. De hatade dem, därför att de äto vårt bröd.

TORE BLANCHE.

Sveriges på en gång elegantaste och mest användbara modejournal för hemmen.

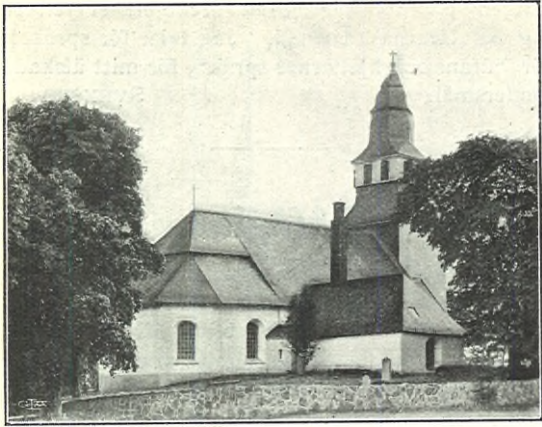
Iduns Modellkatalog

Fyra rikhaltiga säsonghäften årligen. Kolorerad omslag. Prenumerationspris 2.20 för helt år — 60 öre pr häfte.

Oumbärlig för alla sömmerskor och alla hem.

Nu är tid att prenumerera.

“Under Santa Britas hand“.

Litet om Kristbergs kyrka och åskvädersdagen den 19 juli 1908.

DET FINNES i den fagra östgötabygden goda platser, hvilkas namn, bara de nämnas, väcka tanken på historiska minnen och naturskönhet, och som därför draga främlingen till sig. Men där gifves kanske än fler, hvilka äga samma betingelser, fast de af en eller annan orsak kommit att förbli mera okända för den stora allmänheten. En sådan plats är Kristbergs kyrka.

Högt och dominerande är den belägen vid sjön Borens norra strand. Tvärs öfver vattnet ser man de höga träden kring helga Birgittas Ulfåsa. Och med sägner om den märkliga frun och undergörerskan är luften liksom mättad. Från Kristbergs kyrka var det, så förmåler en af dem, hon kom den gången, då storm och vilda vågor höllo på att fördränka hennes båt ute på fjärden ej långt från hemmet. Och som ett tacksamhetsoffer för underbar räddning byggdes Ekebyborna kyrka — vacker ej minst som fonddekoration i den leende tafla man har framför sig, ifall man fattar posten på den höga stenmur, inom hvars hägn Kristbergs döda sofva sin sista sömn.

— Kanske är det ock fru Birgittas mäktiga ande, som sväfvat öfver konstnären, som dekorerat det gamla templet. En del af detta är visserligen äldre än från hennes dagar. Det räknar sina anor ända från 1100-talet. Men midtpartiet och koret äro af senare dato. Och det är egentligen här målningarna genom sina stora dimensioner skilja sig från våra vanliga kyrkmålningar. Nästan öfvervældigande tronar Noaks ark däruppe i takhvalfningen till vänster om altaret. Och än större ytor hafva anslagits för att däruppe i det skarpt sluttande taket i kyrkans midtparti hitmåla paradiset fröjder och Israels barns vandring genom öknen. Israeliternas tåg liknar närmast en väldig åskstråle, tecknad i de förunderligaste sicksacklinjer, och Adam och Eva ha ar den okända konstnären följts till slutet af sin korta lyckodrom — man ser dem vid taf-lans ändpunkt jagas bort af ängeln med det bart huggande svärdet.

En obeskriflig naivitet präglar ju dessa gamla målningar, vare sig man ser på kompositionen i dess helhet eller hvar enskild figur, och vid första anblicken ligger nog ett löje närmast till hands. Men löjet må vara aldrig så oförargligt, stannar man en stund stilla inför de gamla bilderna, viker det för en känsla af allvar. Det är dock ur dessa bilder generationer hafva hämtat sin andliga kunskap och näring. Det är genom dem de förmått i hjärtan och minnen fasthålla heliga ord, berättelser och tankar. Själva urkällan — “böcker-nas bok“ — var ju för dem ej tillfinnandes. Och hvad ha de dock ej lämnat efter sig i odling, i kristlig sed och häfd, dessa, som i bokligt vetande stodo så långt efter den ringaste af våra tiders barn och hvilkas kunskapskällor, med vår måttstock mätt, voro så oändligt bristfälliga.

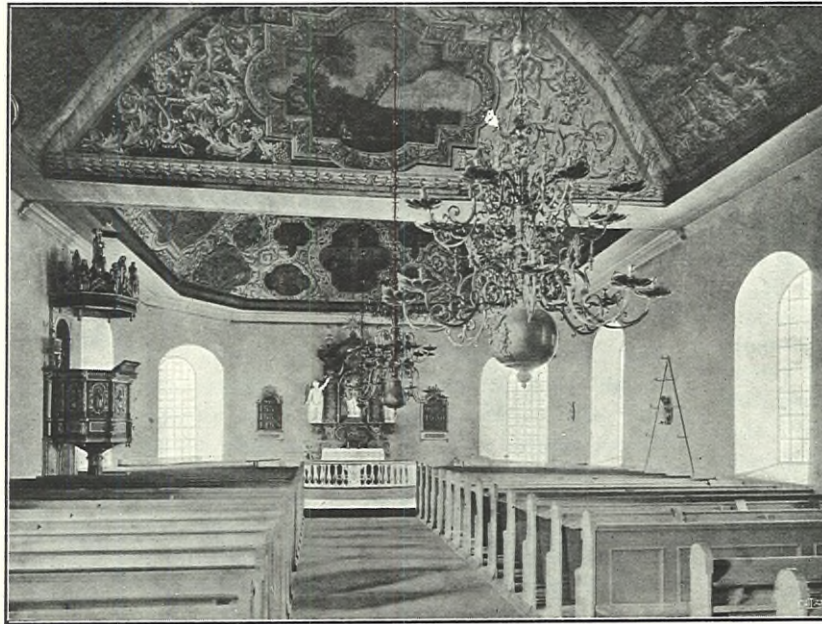
Men ännu alltjämt sträcker sig, tyckes det, helga Birgittas hand skyddande öfver Kristbergs kyrka; ännu är ej undrens tid förbi för den. Ingen, som söndagen den 19 juli anno 1908 hörde blixten fräsande, hvinande, brakande, gnistrande susa fram öfver dess tak, ned u'efter dess spira, kunde tro annat än att den gamla helgedomen sett sin sista stund och att med den skulle följa dess nära granne under många år, Kristbergs lilla täcka gård. Ej ett märke ens lämnade dock den farliga gästen på kyrkans helgade område.

Att starka krafter varit i rörelse syntes dess tydligare på den lummiga ängen ett stycke ifrån granngården. Man fick illusionen af ett slagfält, där kraft mötts med kraft på ett fruktansvärdt sätt.

På själfva valplatsen och rundt omkring densamma på flera meters afstånd sågos stora bark- och trästycken, än hårdt nedkilade i marken, än handlöst kastade, allt friskt, färskt och liksom blödande. Midtpartiet i taflan utgjordes af två stammar, som stodo där likt jättelika torrvedsträd, klufna ned till roten, skalade, sönderspäntade, här och där med långa träsplintor fastkilade på tvären. Vid den ena hängde den väldiga kronan ännu fast med några sega fibrer. Den andra, 18 meter längre bort belägna, hade blifvit hårdare trä-fad. I dessa hvita ved märktes spår af kolning, och själfva trädet, en jätte bland björkar låg där som en slagen hjälte, sofvande sin sista sömn.

Men än vidare sträckte sig förödelsen. Långt utom platsen för den egentliga katastrofen stod där en reslig björk och blickade med sina hängande grenar vemodigt ned på sin skalade stam, medan en liten fågel slog sin drill i dess löfverk — en tacksägelsehymn, kanske bevarad inom hans släkt från Santa Britas dagar.

S—E W—R.

INTERIÖR FRÅN KRISTBERGS KYRKA.

DE ÅKSPLITTRADE TRÄDEN VID KRISTBERGS KYRKA.

PÅ SALSUGNEN sutto apostlarna vid nattvardsbordet och i Dans lilla rum stodo Adam och Eva under kunskapens träd vid hvars fot ormen ringlade sig och som bar äpplen lika stora som det första människoparets hufvud. Dan var följaktligen fullt upptagen af att se och iakttaga under det han hjälpte till. Före kvällen voro redan ett par af rummen ordnade så vidt, att de hade ett tycke af hemtrefnad.

Redan dagen efter inflyttningen gaf Alfa sig tid att skriva och afsände ett bref till sin fosterfar, som hon visste ej kunde låta bli att göra sig allvarsamma bekymmer för hennes egen och Dans räkning. Det var hennes skyldighet att så mycket som möjligt skingra hans oro — hon stod ju i så stor tacksamhetsskuld till honom — och detta kunde hon åstadkomma endast genom att anslå en något så när förnöjd ton.

“Dan och jag“ — skref hon bland annat — “flyttade i går in i vårt hus på åsslutningen. Jag är viss om, att det skulle falla dig i smaken; jag har en vacker veranda med klängrosor samt fruktträd, fullt jämförliga med dem du har hemma på jägmästarebostället. Trädgården badar i solken, och knappt hinner man sätta en stickling i jorden, förrän den slår rot och spirar. Dan har en lekstuga med målade landskap på väggarna och detta tilltalar i hög grad hans skönhetssinne på den ståndpunkt af utveckling, hvartill det för närvarande hunnit. Om han gör några jämförelser med det gamla hemmet, så tror jag snarare, de utfalla till förmån för det nya.

Blif ej bekymrad, när jag omtalar för dig, att jag tillsvidare tänker reda mig utan någon tjänare. Jag har mera än ett skäl därtill, men ett hufvudsakligt, hvilket du säkert skall gilla. Marie, som du nog kommer ihåg, erbjöd sig att stanna kvar hos mig för så godt som ingen lön. Jag afböjde det, emedan hon skämmer bort Dan, dock vill jag ej sära henne alltför djupt genom att taga någon annan i hennes ställe. När en liten tid har gått, låter denna sak lättare ordna sig. Att jag hemma hos dig fått lära att hjälpa mig själf, kommer mig nu till godo. Dan och jag glädja oss dessutom båda åt att få vara för oss själfva.

Jag önskar att du vore här, så att du kunde få kasta en blick på min trädgård och gifva mig råd. Med god skötsel kan däraf med tiden blifva en mönsterträdgård. Skulle du med det snaraste vilja sända mig telningar af de nya spalierfruktträden, om hvilka du skref i ditt sista bref! Jag har en vägg för dem, som ligger rakt åt söder.“

Alfa föreställde sig, att den orättvisa, hvarmed hon blifvit bedömd af mången, ja, som hon hade skäl att tro, af flertalet i den lilla stad, som började förefalla henne så aflägsen, när hon såg ned på den från sin tillflyktsort uppe på åsbacken, skulle gifva henne kraft och mod att gå sin egen väg.

Men hvilka än de omständigheter varit, som drifvit en människa till isolering, så behöfves likväl tid för ett invånjande. Dagar funnos, under hvilka Alfa hungrade efter att upplefva någonting som skilde den dag, som var inne, från den dag, som varit i går. Det kändes som en missräkning, att ingen, ej ens en främling, som behöfde hvila och en dryck vatten, fann vägen fram till solgrinden. Hon spionerade på de mörka punkter, som gled fram i närheten af korsvägen för att se, om ingen enda böjde af uppåt, men de fortsatte alltid rakt fram. Hon träffade ingen, talade med ingen utom Kerstin, som bodde i stugan vid åskammen alldeles i närheten, och som hjälpte till med de grofva göromål, hvilka öfverstego hennes egna och Dans krafter. De, som vid korsvägen böjde af uppåt stigen, befunnos alltid vara hemvändande fattiga landtbor, hvilka ej nått den grad af välstånd, som tillät dem hålla häst, och som på vandringen hemåt togo genvägen öfver åsen, i stället för att följa kungsvägen — så brukade man kalla stora landsvägen där nere. Sedan Alfa många gånger spejat förgäfvets, tvingade hon fram hos sig en känsla af ringaktning för sig själf öfver sin brist på styrka, när det gällde att få ut det bästa — det, som var förnöjsamhet och sinnesfrid — ur vandringen på ensamhetens väg. Och så småningom randades den tid, när den känsla, som dref henne till isolering, och den, som ville tvinga henne ut i lifvet, mattades i den hårdnackade kampen om herraväldet öfver hennes vilja. Hvilken af dessa båda känslor, som afgått med seger, fattade hon först rätt en dag, när verkligheten någon kom

4711

Eau de Cologne

är det bästa medlet mot hufvudvärk och bör därför aldrig saknas i hemmen.

för att söka henne. Gymnasielärarens unga hustru, fru Berg, som så oförsiktigt tagit prostens Lind i förvar på Alfars och Daniels sommarfest, kom en vacker hösteftermiddag upp för åsstigen och ställde sina steg rakt mot solgrinden. Fru Berg hade länge tänkt söka upp Alfa, men hon hade efter den för hennes ödesdigra sommarfesten ej alltid känt sig väl till mods i staden. Hon hade gjort en del erfarenheter, som hos henne alstrat skygghet för att närma sig till någon, hvem det vara månne. Till slut segrade likväl hennes medfödda frimodighet, och hon gaf sig i väg för att hälsa på Alfa. Denna stod vid fönstret — icke för att speja mot korsvägen, ty det hade hon redan kommit öfver, utan för att kasta en blick på fartygen i sundet, hvori hon alltid fann behaglig förströelse. Hon såg fru Berg komma och drog sig ögonblickligen tillbaka. Denna handling var helt och hållet öofverlagd — hon tyckte om fru Berg, och om hon haft tid att tänka sig för, skulle hon hafva mottagit denna vänligt samt till och med funnit glädje i en stunds samtal. Fru Berg, som just stod i begrepp att tillvinka Alfa en hälsning, observerade emellertid den brådska, hvarmed denna drog sig tillbaka, och djupt sårad fortsatte hon sin väg upp för åsen. Tårarna kommo henne i ögonen och hon kunde ej ens förmå sig till att passera förbi Alfars hem ännu en gång, utan återvände till staden på en lång omväg.

Fru Berg var ej den enda, som önskade närma sig Alfa. Gamle skeppshandlaren Skog hade alltid varit inbjuden till Alfars och Daniels s. k. notvarp, och Alfa som tyckt sig spåra en viss likhet mellan den gamle mannens vänliga godsintet samt hennes fosterfars gladlynta frimodighet, hade alltid visat skeppshandlaren Skog särskild uppmärksamhet. Denne hade satt stort värde på Alfars omtanke för hans trefnad, när han varit hennes gäst, och glömde ej bort hennes vänlighet. Skeppshandlaren Skog drog hvarje år upp praktfulla dalier i sin trädgårdstappa vid Strandgatan. Hans dalier voro hans stolthet, och en dag skickade han upp till Alfa ett tjog bruna, knöliga rötter samt en breflapp, hvori han utbad sig som en gunst, att hon ville sticka dessa rötter ned i jorden i sin trädgård uppe på den soliga backen. Han sade sig nämligen vara öfvertygad om, att däruppe skulle kunna framdrivas ännu praktfullare exemplar än i hans egen lilla tappa vid Strandgatan. Alfa blef rörd och skref ett svar, som innehöll ett varmt tack, men när hösten kom, och dalierna blommade i de vackraste nyanser af rödt, gult och lila, förmodade hon ej öfvervinna sig själf till att bedja gamle Skog komma upp för att se, huru riktig hans förmodan varit. Dalierna blommade i en rikedom vida öfverstigande den, som Alfa haft tillfälle iakttaga, när hon i forna dagar tittade in till den gamle och denne funnit glädje i att skära af och samla de vackraste exemplaren till en jättebukett för hennes räkning.

Gubben fick aldrig tillfälle att se, huru afkomlingarna af hans kära dalier prunkade på rabatterna innanför solgrinden.

Alfa hade redan hunnit så långt, att ensamheten blifvit henne kär. Det bjöd henne emot att någon eller något skulle bryta in i och störa enformighetens ro.

XVII.

Kerstin, hjälpustrun, föreslog, att en korg af de saftiga, hvita astrakanerna skulle säljas på torget — det hade hon alltid brukat göra under den gamle tulltjänstemannens lifstid. Skörden var så riklig, att de ej visste hvad de skulle taga sig till med all den frukt, de dagligen plockade ned, och Alfa fann därför, att Kerstin kom med ett godt förslag. Dan hjälpte till att bära korgen ned för backen, där den tilltagsna Kerstin lyckades få den upptagen på vagnen hos en landtbo, som skulle till staden för att sälja grönsaker. Hon kom tillbaka stolt och lycklig öfver en liten penningesumma, som astrakanerna inbringat, och som blef en välkommen tillökning i Alfars kläna hushållskassa. Detta blef ej den enda gången, som Kerstin fyllde den stora viedkorgen och gaf sig af till torget. De hvita astrakanerna från åsbacken hade redan många år varit berömda — de eftertraktades därför i staden som en stor läckerhet och fingo en strykande afgang. För Alfars framtid blefvo de af stor betydelse, ty genom dem väcktes hos henne tanken på ett sätt, hvarigenom hon kunde skaffa försörjning för sig själf och sin gosse. Hon ville slå sig på trädgårdsskötsel och driva upp produktionen af sin jordlapp — den låg ännu delvis obrukad — till största möjliga höjd. Däruppe fanns mycket, som var säljbart, såväl blommor och frukt som bär och grönsaker, och med uppoffring af tid och arbete skulle hon nog så småningom lyckas framtvunga ett så godt resultat, att hon och Dan ej behöfde lida någon nöd. De använde ju så litet — hon hade redan hunnit förundra sig öfver, huru små deras behof blifvit, sedan de lefde helt och hållet för sig själfva. Hon berättade för Dan om sin nya idé, ty detta var någonting som ej låg öfver hans barnsliga fattningsgåfva.

”Du tänker då bli trädgårdsmästare, mor, alldeles som Bengtson,” sade Dan.

Bengtson hade haft hand om deras trädgård i det gamla hemmet.

”Ja, åtminstone någonting ditåt, och jag hoppas att du också skall bli trädgårdsmästare så mycket som din tid tillåter. Du skall hjälpa mig.”

När tanken på den nya verksamheten hunnit mogna hos Alfa, när hon skrifvit till sin fosterfar om sin plan, som vunnit hans odelade gillande, kändes det som en tung börda blifvit lyftad från hennes sinne. Hon hvarken kunde eller ville vara beroende af sin fosterfar, som själf ej hade stort mera, än han behöfde. Dessutom visste Alfa, att han alltid skulle göra sig en glädje af att sända henne rikliga skänker i form af skjutet vildt och annat, som ej förorsakade honom någon kostnad, men som likväl för henne var en välkommen och åtminstone tills vidare, välbehöflig hjälp.

”Jag skall arbeta,” sade Alfa till sig själf, och jag skall lyckas med mitt arbete, därför att jag *vill* lyckas när det gäller att förvalta Daniels skänk till förmån för Dan.” Förberedelser för det nya arbetet gjordes redan under det första året, som Alfa tillbragte innanför solgrinden. En större jordlapp, som varit besädd med gräs, och på hvilken endast några fruktträd blifvit planterade, gräddes upp och bereddes för att nästa vår kunna användas till grönsaksland. Dan och hans mor arbetade sida vid sida med att beskära träd och buskar, för att de skulle gifva en rikligare afkastning, och detta arbete roade dem i hög grad. Däremot hade Alfa märkt, att de timmar, hon tillbragte ensam med sömnad eller andra handarbeten, alltid smögo sig långsamt fram, och förde med sig tankar, som hon helst ville förjaga. När Dan därunder, såsom ofta var fallet, tittade in genom dörren och tillropade henne ett muntert: ”Kom ut i trädgården mor, så skall du få se något vackert!” då kastade hon med lättad sömnaden ifrån sig, för att låta sig förevisas en nyutsprungna blomman, eller en mera än vanligt rodnande frukt. Eller också gick hon utan särskild kallelse in i lekstugan, där hon hörde Dan syssla, och förhjälpde honom till en riktigt vild ridt genom att häftigt draga i läderremmen, som var fästad vid gunghästens hals. Dan var alltid förnöjd, när hans mor lekte med honom. Det var ej utan, att hans rättrådighetskänsla, som redan var stadd i utveckling, fastän ännu hufvudsakligen när det gällde honom själf, kräfde af modern, att hon *skulle* leka med honom. Det hade hon ju lofvat göra, om han bara inte brydde sig om de gamla lekkamraterna. Han hade emellertid också sin instinkt som blifvande gentleman — han tyckte inte om att påminna modern om sitt löfte, och han var förtjust, när han såg, att hon inte glömde. När förstod mycket väl, att det kostade tid och möda, när man skulle hafva frukost och middag i rätt tid, samt att rummen ej af sig själfva städades och dammades, men han tyckte, att de timmar, hvarunder hans mor satt böjd öfver sybågen och stack nålen upp och ned, upp och ned i oändlighet, voro bortkastade. Soffkudden med de skära och purpuröda rosorna, som på bänkens för så lång tid sedan, kunde gärna förblifva oullbordad. Dan hade fått ögonen upp för skönheten hos de lefvande rosorna, och sedan kunde han inte tåla de liflösa, som sakta växte fram på den blåa stramaljen. Detta sade han också till sin mor med den påföljd, att bågen med de halffärdiga rosorna en vacker dag var försvunnen. Dan såg skälmatig ut och skratade, men han frågade ej i hvilken vrå af vinden rosorna bleknade. Det förekom honom, som om han genom en fråga skulle kunna locka fram på nytt.

”Du måste komma ut och se,” ropade Dan en dag, ”bokträden vid åsranden äro så röda, som om jag såg dem genom Johans glasruta.” Gossens af fadern ärfda blick för det som ägde skönhet, hade redan riktats mot naturen och de skiftningar den undergick inför hans vakna öga. Hans kärlek till allt, hvad den hade att gifva, växte mer och mer och gjorde hans öga sorgset inför en knippa astrar på rabatten, hvars fina blomvippor nattfrostens märkt, eller inför en telning, som stormen bröt af, när den som rikast gaf löfte om blad och blom.

När vintern kom, var tiden inne för Dan att börja skolan, men Alfa läste i stället själf med honom, hvarigenom hon fick anledning att behålla honom hemm ytterligare ett år. Dans längtan efter de forna lekkamraterna och efter hans synnerligen gode vän, Johan i cigarrbutiken, gaf så småningom helt och hållet med sig. Dessutom hade ju mor många gånger upprepat, att de hade det bäst, när de voro för sig själfva, och hvad mor sade, fann Dan tillsvidare rätt och riktigt. Sedan sybågen blifvit uppoffrad, var han också fullt belåten med sin tillvaro. Om vintern hade han en präktig kalkbacke på höjden bakom deras hus, och ett stycke nedanför solgrinden var en försänkning i marken, där regn och snövatten samlades och utbreddes sig öfver en stor yta, att den kunde användas som skridskobana af både Dan och hans mor. När nordanvinden strök fram mot åsen med skarp kyla, som bet i fingerspetsar och kinder, gingo de in i den hemtrefliga salen, där den inmurade järnplattan med nattvardssenen strålade ut en jämn och god värme. I ugnsnischen doftade äpplen, i väntan på att blifva utdelade som belöning åt Dan, sedan han slutat sin stafning, som försiggick vid skenet af det tjocka tagljuset, hvilket hölls vid klart brinnande låga genom putsning med den prydliga ljussaxen af mässing. Alfa lyssnade uppmärksamt och rättade de misstag, gossen gjorde, under det hon sysslade med lagning af klädes- och linneplagg, till tiden var inne att gå till sängs, hvarefter de tryggt slumrade in i det lugn, som hvilade öfver deras hem, dit åtminstone under vintern aldrig någon störande nattvandrande förirrade sig.

Det erfordras längre eller kortare tid — innan den människa, som sorgen eller bitterheten öfver liden orättfärdighet skrämt till isolering, kommer öfver de återfall, hvarunder hon ser sig tillbaka. Sedan öfvergår det till en vana att vara sig själf i det närmaste nog, och ur denna vana framspringer det verkliga ensamhetsbehovet. Alfa hann på jämförelsevis kort tid till det stadium, att hon kunde undvara allt och alla utom sin son. Utan honom skulle utvecklingsperioden mot ensamhetsbehovet blifvit långvarig för henne. Men för allt, som ej rörde honom, fanns i hennes känslövärld snart endast en mild kyla, hvilken förekom henne själf som friskhet. Kerstin, som ej kunde fatta, huru någon kunde framleva månad efter månad i saknad af allt umgänge, försökte i sin välmening, när hon haft något ärende till staden, att väcka Alfars intresse, för hvad som där nere satte oro i sinnena, men hon upp gaf det så småningom, när hon aldrig rönt minsta uppmuntran i form af en fråga. I själfva verket förhöll det sig så, att Alfa lät Kerstin tala, därför att hon förstod dennas välmening och ansåg det ogrannliga att afbryta, men hennes medmänniskors pröfningar och fröjder föreföllo henne nu ligga på ett så ofantligt afstånd från henne själf, att hon knappast längre kom ihåg den tid, när andras sorg, som hon hört omtalas, ägt udd äfven för henne, när andras glädje afspeglats hennes varma hjärta med delandets reflex.

Sommaren efter den första vintern, som Alfa och Dan tillbragat för sig själfva, blef mycket god för deras ekonomi. Trädgården, som de med tillhjälp af en pojke skött på ett klokt och praktiskt sätt, gaf en så god afkastning, att Alfa utan svårighet kunde lägga åsido den pänningsumma, hvilken hon ansåg erforderlig för tillfredsställeandet af deras enkla lefnadsbehof under den kommande vintern. Trädgårdspojken fick öfvertaga bestyret med försäljningen af trädgårdsprodukterna, och han lade därvid i dagen verkligt affärs geni. Han höll prisen så höga som möjligt, och hans snabba tunga öfvertygade köparna om att man ingestades skördade läckrare frukt eller smakligare och frodigare grönsaker än uppe på åsbacken. Denna sin mening förstod han att tvinga på människor till fromma för Alfars stråfvän efter bekymmerfri existens för sig och Dan. Hon började redan drömma om möjligheten att kunna inom en ej alltför aflägsen framtid köpa in den jordlapp bakom stengärnet, hvilken skiljde hennes gårdsplan från en längre upp på åsen belägen småskog.

”Mor,” sade Dan en sommardag, ”jag träffade nyss Ehrenfrid Skog och Lennart Berg ute på åsbacken.”

Alfa svarade med ett par intetsägande ord. Hon kunde ej rå för, att hon kände sig obehagligt berörd af gossens sammanträffande med ett par af de gamla lekkamraterna. Dan var indragen i den krets, som hennes ensamhetsbehof uppdragit omkring henne själf, och det kändes, som om hon aldrig skulle kunna släppa honom ut därifrån.

Efter en stund sade Dan med en viss tveksamhet: ”Ehrenfrid och Lennart frågade, om jag inte snart skulle börja gå i skolan. De skulle i augusti komma in i första klassen. I latinskolan, förstär du, ty i en annan skola ha de redan länge gått.”

”Har du lust att också börja?” frågade Alfa med stor själföfvervinnelse. ”Du behöfver inte göra det, om du inte vill, ty jag kan mycket väl läsa med dig ännu ett år.”

”Jag vet inte, om jag skulle tycka om det eller ej,” svarade Dan undfallande.

Han hade mycket fin instinkt, när det gällde hans mor.

”Om inte vägen vore så lång och om inte vintern vore så blåsig och kall så skulle jag gärna låta dig börja. Det dagas så sent och blir så tidigt mörkt om vintern. Ibland skulle jag nog vara mycket orolig.”

”Om du så tycker, kan jag gärna vänta.”

”Tror du inte också själf, att det vore bäst, om du väntade ett år till?” Sedan fortfor hon för att locka hans tanke i riktning mot sin egen:

”På en kvart kan jag lära dig lika mycket som de i skolan göra på en timma, därför att jag endast har en att undervisa. Dessutom tycker jag, att du ännu behöfver mycken tid för lek.”

”Och för att läsa sagor,” sade Dan.

”Ja, äfven för att läsa sagor. I boken med de brokiga bilderna ha vi ännu många, som vi kunna läsa om. När du kommer i skolan, blir du tvungen att stiga tidigt upp om morgnarna, och då falla ögonen tidigt ihop på kvällen. Du får ingen tid för sagorna.”

”Inte bryr jag mig om, ifall jag skulle behöfva stiga tidigt upp,” ropade Dan käckt, ”men jag vill gärna ha tid för sagorna.”

”Då tror jag, vi anse det afgjordt, att du väntar ännu ett år.”

”Men då är jag tvungen att börja skolan — inte sannt?” frågade Dan och Alfa bejakade detta med en lätt suck, som hon likväl försökte kväfva, ty hon ville ej visa sig mindre ädelmodig än gossen. Han hade tydligen för hennes skull uppgifvit sin egen önskan.

(Forts.)

ANVÄND ENDAST SVENSK TVÄTTVÅL.

KÖKSALMANACK

Redigerad af
ELISABETH ÖSTMAN

Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR
VECKAN 16--22 AUG. 1908.

SÖNDAG. Frukost: Smörgåsbord; stekt svinfilé med gräddsås och brynt potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Blomkålspuré med ostsmörgåsar; kräfter; hammelsadel med potatisröster; glassbom med mandelspån.

MÅNDAG. Frukost: hafregrynsgrot med mjölk; kokt sill med smör och ägg samt potatis; kaffe eller te. Middag: Grilljerad buljongskött med stufvade sockerärter; nyponsoppa med vinfad grädd och skorpar.

TISDAG. Frukost: Smörgåsbord; kall hammelsadel med potatisbullar och pressgurka; mjölk; kaffe eller te. Middag: Morotspuré med stekt bröd; stekt helgef Lundra med champinjonsås och potatis.

ONSDAG. Frukost: Smörgåsbord; biff à la Lindström med potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Bräckt skinka med kokta spritärter; hafresoppa med hallonsylt.

TORSdag. Frukost: Smörgåsbord; stekt hafregrynsgrot med mjölk; ansjovisgratin; kaffe eller te. Middag: Kalops med potatis; blåbärskräms med mjölk.

FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; norska kotletter med brynt potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Grön-soppa med mjölk; äppelpannkaka.
LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; stekt gädda med potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Kalkfkyckling med potatis; filbunke.

RECEPT:

Blomkålspuré (f. 6 pers.). 1 blomkålshufvud, 1 msk. ättika, 1/2 lit. vatten, 1 tsk. salt, 1 1/2 msk. smör (30 gr.), 2 msk. mjöl, 2 1/4 lit. efterbuljong, salt, (socker), vitpeppar, 1 äggula, 1 del. tjock grädd.

Beredning: Blomkålshufvudet renas på vanligt sätt och får ligga omkring 1 tim. i 1 lit. vatten tillsatt med ättikan. Det nedlägges därefter i 1/2 lit. kokande saltadt vatten och får koka tills det är mjukt, då det passerar. Smör och mjöl sammanfråsas, purén jämte den kokande buljongen påspådes litet i sänder och soppan får koka 10 min., hvarefter den afsmakas med kryddorna. Äggulan och grädden vispas upp i soppskålen och soppan tillsås under stark vispning. Om så önskas kokas ett litet blomkålshufvud och serveras sönderdelat i purén eller och serveras den med ostsmörgåsar och rostadt bröd.

Hammelsadel (f. 6 pers.). 2 1/2 kg. hammelsadel, 2 msk. smör (40 gr.), 1 msk. salt, 1/4 tsk. vitpeppar, 1 lit. buljong eller vatten, 3 stora portug. lökar, vatten, salt, 3 msk. smör (60 gr.).

Sås: 1 msk. smör (20 gr.), 1/4 msk. mjöl, köttsty.

Beredning: Hammelsadeln, som bör hafva hängt 6-8 dagar, allt efter årstiden, butas väl och doppas i het vatten. Det mesta fett på ryggen och de njurarerna tages bort och rebenen knäcks så att slaksidorna kunna skäras bort eller vikas upp, då sadeln o-bindes med snöre först doppadt i het vatten. Smöret brynes i en långpanna, sadeln lägges i och sättes in i ugnen. Då den är vackert brynt saltas och peppras den och spådes med den kokande buljongen. Den öses öfver och spådes omkring hvar tionde minut och får steka i god ugnsvärme 1 1/2-2 tim. Köttet serveras på sadeln, skuret i tunna skivvor och garneras med potatisröster samt brynt lök. Löken skalas, förvälles i saltadt vatten och skäres i klyftor, hvilka brynas i smöret. Till såsen fräses smör och mjöl, kött-skyrn silas och skummas och tillsätts litet i sänder under flitig rörning, hvar-

Iduns

VÅRGÅRDA

(Kungl. Hofleverantör)

HAFREGRYN • HAFREMJÖL

Vid beredningen bortslipas icke — såsom ofta sker för att gifva grynen hvitare färg — den gulaktiga, näringsrika proteinhinnan. Genom bevarande af denna blifver gröten mera näringsrik, fänsmakande och fast ej lös och slemmig.

Obs. Den extra kvalitén i paketerna

efter såsen får koka 10 min. och afsmakas.

Mandelspån (24 st.). 2 ark oblat à 5 öre st., 175 gr. sötmandel, 175 gr. florsocker, 2 små äggwhitor.

Glasyr: 2 små äggwhitor, 175 gr. florsocker.

Till garnering: 40 gr. sötmandel, 1 hg. syltade apelsinkal, 75 gr. sukkat.

Beredning: Hvarje oblatark delas i tolf lika stora, aflånga fyrkanter. Mandeln skalas, torkas i ugnen och drifves genom mandelkvarn, stötes därefter mycket fint i stenmortel tillsammans med sockret, hvarefter äggwhitorna nedblandas väl med mortelstöten. Mandelmassan utbreddes på oblaten och kakorna läggs på mandelspånformarna samt insättes i svag ugnsvärme att torka. De uttagas, får kallna och bestrykas med glasyren samt beströses genast med den finhackade sötmandeln, apelsinkalen och sukkaten, allt väl sammanblandadt.

De sätts åter in i ugnen, på formarna, tills glasyren fått en vacker ljusgul färg.

Kokt sill med smör och ägg (f. 6 pers.). 3 stora eller 4 små saltas sillar, 3 lit. vatten, 3-4 ägg, 1 1/2 hg. smör.

Beredning: Sillen fläs, urtages, sköljes väl och lägges i vatten omkr. 12 timmar. Den upptages och fläkes midt itu, hvarefter ryggen och alla småben borttagas. Äggen hårdkokas (omkr. 10 min.), afkylas i vatten, skalas och hackas fint. Sillen lägges i kokande vatten och får koka i 5 min. hvarefter den upptages med hälslef och

upplägges på varmt serveringsfat, hvarfals med en del af de hackade äggen. Smöret smältes, hålles öfver och anrättningen öfverströs med resterna af äggen samt garneras med persilja och kokt potatis.

Nyponsoppa (f. 6 pers.). 1/2 lit. nypon, 3 lit. vatten, 1 1/2 kkp. krossocker, 2 msk. potatismjöl, 2 hg. katrin-plommon, 20 gr. sötmandel.

Beredning: Nyponen sköljas väl. De påsättas i kallt vatten och få koka mjuka omkr. 2 tim. under det soppan då och då får en kraftig vispning, för att nyponen skola gå sönder. De passerar, sockret tillsättes och soppan får koka upp samt afredes med potatismjölet, utträdt med litet kallt vatten. Soppan får därefter ett godt uppkok, skummas och afsmakas. Den serveras med de kokta katrinplommonen, den skullade och i långa strimlor skurna mandeln samt vispad grädd.

Stekt helgef Lundra (f. 6 pers.). 1 1/2 kg. helgef Lundra, 2 tsk. ättika, 1 kkp. smörsalt, 3 lit. vatten.

Till stekning: 3 msk. smör (60 gr.), 2 msk. stötta skorpar, 3 kkp. vatten.

Beredning: Fiske skrapas, sköljes väl, och den mörka sidan skallas med het vatten. Den ingnides därefter med ättikan och får ligga i vattnet tillsatt med saltet omkr. 1 tim. Fiske tages upp och klappas in i en fiskhandduk samt skäras på den sida som skall ligga upp. En långpanna smörjes med 2 msk. af smöret, fisken lägges i och belägges med resten af smöret, fördeladt i små flockar, samt beströses med de stötta skorparna. Den insättes i varm ugn och brynes väl, hvarefter den spådes med kokande vatten och öses öfver hvar 10 min.

Till stekningen åtgår omkring 3/4 tim.

Fiske upplägges på varmt fat och garneras med citronskivvor och persiljan samt serveras med champinjonsås.

Biff à la Lindström (f. 6 pers.). 2 rödbeter, 3 potatisar, 2 rödlökar, 3/4 kg. benfritt oxkött, 6 ägg-gulor, 1 1/2 del. tjock grädd, 1 msk. fint hackad kapis, 1 msk. salt, 1/2 tsk. vitpeppar.

Till stekning: 4 msk. smör (80 gr.), 3-4 del. kokande vatten eller buljong, 1 msk. tomatur.

Beredning: Rödbeterna kokas dagen förut, men skäras ej. Potatisen

SOLO-KAFFE

från

A.-B. Malmö Kaffekompani.
H. M. Konungens Hofleverantör.

Magnetiskt förädladt enligt svenskt patentet n:o 20016 år

det bästa, renaste och drygaste

JAVA-KAFFE

som finnes i marknaden och säljes femton olika Javablandningar i rikets förnämsta Kaffe- och Speceriaffärer

kokas och får kallna, de skäras därefter tillika med rödbeterna i fina tärningar. Löken skalas, förvälles och hackas fint. Köttet tvättas med en duk doppad i het vatten, skäres i tärningar och drifves 3 gånger genom köttkvarn, hvarefter det blandas med äggulorna, potatisen, rödbeterna, löken, den hackade kapisen och kryddorna. Af denna massa formas runda, omkr. 1 cm. tjocka biffar. En tackjärns-panna upphettas långsamt, tills den blir rykande het, smöret brynes däri, och biffarna läggs att steka omkr. 1 min. på hvarje sida. Biffarna uppläggs på varmt serveringsfat, pannan urvispas med buljongen eller vattnet, blandadt med tomaturpurén och hålles öfver biffarna.

Äppelpannkaka (f. 6 pers.). 3 kkp. mjöl, 1/2 tsk. salt, 4 ägg, 1 1/2 lit. gräddmjöl, 1 1/2 lit. äpplen, 1 kkp. strösocker, 1 1/2 msk. smör (30 gr.).

Till pannan: 1 msk. smör (20 gr.).

Beredning: Mjölet siktas i ett fat och blandas med saltet. Äggen vispas tillsammans med mjölken och nedrores med s'ef i mjölet litet i sänder så att smeten ej blir klimpig. Den bör därefter stå ett par timmar så att mjölet får svälla. Äpplena skalas, skäras i tunna klyftor och fräses i smöret jämte sockret, tills de äro nästan mjuka. En tackjärnspanna smörjes med kallt smör, äpplena ilägges, smeten får en kraftig vispning och hålles öfver äpplena. Pannkakan gräddas i god ugnsvärme tills den fått en vacker, gulbrun färg. Den uppstäljes på rundt fat och öfverströs med socker.

ANNONSER skola vara inlämnade till Expeditionen senast fredag för att kunna införas i följande veckas nummer.

LEDIGA PLATSER

UNDERVISNINGSVAN, språkkunnig o. i matematik skicklig lärarinna, önskas till hösten för att undervisa en, möjligen 2 flickor i 4-5 klass kurser. Svar med betyg, rekommendationer och uppgift på löneanspråk sändas till kom. kap. E. Brusewitz, Sjötorp, Göta Kanal.

Plats för vikarierande barnmorska finnes i Harbo socken. Sökande torde hänvända sig till kommunalnämndens ordförande. Postadress: Harbonäs.

Lärarinna

önskas 1 sept. för 2 barn om 11 och 8 år. Svar snarast till »Kyrkoherdes», adr. Bjuråker p. r.

Hushållerskeplatsen vid Sala Lasarett

blir ledig att tillträda den 1 inst. okt. Lönen är 300 kr. och allt fritt. Skriftlig ansökan, ställd till Sala Lasarett-direktion, skall vara inlämnad före den 1 sept. kl. 12 på dagen till under-tecknad, som meddelar ytterligare upplysningar.

Joh. Wulff.
Lasarettssyssloman.

En lärarinneplats

vid Gudmundrå högre folkskola, hvilken tillträdes under senare hälften af inst. okt., sökes hos skolrådet i Gudmundrå, adr. Kramfors, före den 15 inst. aug. Undervisningsskyldighet: naturkunnighet, hushållslära, handledning af praktiska öfningarna i skolköket samt handarbete och kvinnlig gymnastik. Lön i ett för allt 750 kr. och fria mid-dagar i skolköket.

Gudmundrå den 22 juli 1908.

Skolrådet.

ANSPRÅKSLÖS ordentlig flicka, 25-30 år, frisk, vänlig, kunnig i matlagning och bakning, får plats 24 okt. som enda hjälp hos 2 äldre damer. Lön 150 kr.; eget rum; ledig 2 à 3 veckor hvar sommar. Svar med rek. till »A. B. C.» Klippan p. r.

EN ung proper och hushållskunnig dam finner plats ledig hos ensam tjänsteman. Svar med lönepret. och foto. till »J. S.» Iduns exp.

BILDAD hushållsfröken från bättre hem, 27-38-årig, med behagligt yttre, önskas till bildadt, oberoende ungar-larshem i sydsvensk stad. Upplysningar jämte foto. till »Själständiga», Kjöbmagergadens posthus, Köpenhamn p. r.

PLATS finnes den 1 nästa jan. för person, fullt kompetent att lämna undervisning till 2 barn, 6 à 7 år, samt dessutom biträda med skrifgörömål à kronofogdekontor. Svar med referenser och uppgift om löneanspråk före den 20 aug. torde insändas till »Undervisningsvan», under adr. S. Gumallii Annonsbyrå, Stockholm f. v. b.

PLATS finnes i Falun från 1 okt. för en stark, duktig flicka, helst från landet. Van att tillse barn. Kunnig i sömnad. Goda betyg fordras. Godt bemötande lovas. Inga anspråk på nöjen. Alder öfver 20 år. Svar snart till »Vänliga», Falun p. r.

Mathållningen

för de ogifta tjänstemännen vid Gunnebo Bruk blifver ledig att öfvertagas af ensam dam från 1 sept. detta år och lämnar Gunnebo Bruks Nya A.-B., adress Verkeback, vidare upplysningar.

LÄRARINNA af god familj. Tillfölje giftermål sökes till 1:sta sept eller nyfört på en musik-, undervisningsvan lärarinna till herregård i södra Halland, att undervisa 3 flickor, 10 och 6 år, i vanliga skolämnen, språk, musik, handarb. och gymnastik. Lön 400 kr. Svar med upplysn. och foto. till »A. M.» Skottorp st.

SEMINARIEBILDAD småskollärarinna erhåller plats den 1 instundande sept. för att meddelat undervisning åt en 7-årig gosse. Sökanden bör också vara villig att deltaga i lättare hushålls-görömål. Svar med betyg och foto. till »Skogstjänstemann», Hudiksvall f. v. b.

ANSPRÅKSLÖS lärarinna eller informator sökes att undervisa 3:ne gossar i 2:dra och 5:te klassens elementar-skolekurs. Ansökan jämte lönepretentioner torde insändas till »Anspråks-lösa O. K.» Iduns exp., Sthlm.

HOS en äldre, barnlös och enkel familj, finnes plats den 1:sta okt. för en ung, snäll och anspråkslös flicka, att jämte en förutvarande sådan, biträda dels vid en mindre telefonväxelstation, dels vid alla i ett mindre hushåll förefall. görömål. Lön: fritt vivre jämte 10 kr. i mån. Reflekterande till-skrifve »Telefonstationen», Svenljunga.

LÄRARINNA med godt och jämnt lynne önskas till hösten för en 9 års gosse, till förvaltarfamilj i Väster-Dalarne. Den sökande skall äfven kunna ge massage och gymnastik. Svar med betyg och fotografi, uppgift om ålder och löneanspråk till 1:sta oktober, Iduns exp.

LÄRARINNA, elementarbildad, musika-lisk och anspråkslös, önskas i sept. för en flicka om 10 år och en gosse, nybörjare. Betyg och lönepret. insändas till bruksförvaltaren Brissman, Mull-sjö.

UTEXAMINERAD småskollärarinna er-håller plats 1:sta sept. 2:ne barn att undervisa. Aldersuppgift, lönepret., be-tygsskrifter jämte fotografi sändes i bref märkt »Vänligt hem», Iduns exp.

TJÄNSTEMAN i Stockholm önskar en väluppföstrad, kunnig flicka, ej öfver 30 år, att fr. 1 okt. sköta hans ungar-larshem. Foto. och betygsskrift till »Dok-tor A.» Iduns exp.

Lärarinna,

undervisningsvan i vanliga skolämnen, språk och musik, sökes till hösten för tvne flickor, 11 och 9 år. Ansökan jämte betyg och foto. sändes till fru Elin Ribbing, Åsen, Jönköping.

FÖR barnfröken, som äfven är villig deltaga i skrifgörömål, finnes plats ledig. Svar, jämte fotografi och löne-anspråk till doktorinnan Englund, Vä-nersborg.

LÄRARINNA, enkel, allvarlig, und-ervisningsvan, frisk och musika-lisk, ej för ung, önskas i hem på landet till den 1 sept. för 2 flickor i 1:sta och 4:de klassen, att undervisa i vanliga skolämnen, tyska, franska, musik och gymnastik samt handarbete. Svar med betygsskrifter, ref. lönepret. samt om möjligt foto. sändas med första un-der adress »Prästgården», Östra Ljungby.

GENOM sjukdomsfall sökes nu genast kokerska, komp. att på egen hand sköta ett mindre hem med 2 pers. hushåll. Förml. plats vid bruk i Väster-götland. God lön, eget rum. Goda ref. fordras. Svar »D. G.» Iduns exp.

Husföreståndarinna.

Nybildad förening bland tjänstemän i municipalsamhälle, Dalarne, söker föreståndarinna för klubbhus, innehållande gemensamma sällskapsrum, 12 bo-stadsrum för medlemmar samt matsal med köksafdelning. Sökande skall vara fullt kompetent att handhaiva köket och dess ekonomi samt hålla samtliga lokaler i ordnad och hemtrefligt skick. Ansökan med ref. samt upplysningar i öfrigt, som kunna lämnas, insändas omgående till Iduns exp. under signa-tur: »Husföreståndarinna», Dalarne.»

UTLANDET. Bättre, anspråkslös barn-fröken, något kunnig i tyska språket, erhåller 1:sta oktober plats hos svensk familj i Österrike. Den sökande bör kunna sköta ett spädt barn och hafva tillsyn öfver ett två års barn. Lön 175 kr. och fri resa ut. Svar med bästa rekomm. till »Österrike», Iduns exp.

För barnens hud är det ytterst nödvändigt att den mildaste och finaste tvål användes

“Hylins öfverfettade Barntvål”

besitter dessa egenskaper, och den har därigenom blifvit oun-bärlig för barnkammaren.

Hylin & Co. Fabr. Aktiebolag,

Kungl. Hofleverantör,
Stockholm.

Hushållerske-befattningen

vid länslasarettet i Örebro kungöres här-med till ansökan ledig att tillträda senast den 15 sept. i år. Anmälningar jämte intyg om kompetens äfvensom läkare- och frejdebetyg emottagas in-till den 20 innevarande aug. Person-lig inställelse för uppgörelse om villkor är önskvärd.

Örebro den 4 aug. 1908.

Lasarettsläkaren.

LÄRARINNA, van vid undervisning i vanliga skolämnen med språk, önskas i hem på landet för två flickor (9-11 år). Svar med betyg, friskbetyg och uppgift à lönepretentioner till dr D. Andersson, Töcksfors.

Serveringsflicka,

ordentlig och redbar, får plats i början af sept. eller förr. Ansökan, helst med foto. till Café Vänhem, Örebro.

Hushållerska sökes

att ensam sköta ett ungarlarshem vid större bruksamhälle, nu genast. Ansökan ställes till »X. Y. Z.» Vestman-lands Allehand, Västerås.

HUSHALLERSKA. För en i finare mat-lagning skicklig hushållerska, kompetent att sköta ett större landthushåll, blifver plats ledig näst. 24 okt. à Barsebäck. Sökande torde hänvända sig till Gärdskontoret, Barsebäcksbj.

BARNFRÖKEN. Anspråkslös flicka med god uppfostran, barnkär och med för-måga och vana att handla barn, samt kunnig i klädsömnad m. m. er-håller plats till hösten att sköta två barn om 2 och 4 år. Eget rum. Ref. och löneanspråk uppgifves till »Hösten 1908» under adr. S. Gumallii Annons-byrå, Malmö f. v. b.

BARNKÄRT fruntimmer vant att sköta minderårigt barn (8 1/2 månad) får ge-nast plats hos under-tecknad på grund af makans frånfälle. Vidare genom korrespondens. G. W. Lundin, apote-kare, Söderåkra.

PLATS finnes i tjänstemannafamilj på bruk i södra Småland för en elemen-tarbildad flicka att undervisa en ny-börjare (flicka) helst äfven i piano-spelning. Bör dessutom vara villig hjälpa till med sömnad och öfriga inomhus förefallande lättare görömål. Svar med betyg och löneanspråk torde sändas till fru Ragnhild Borg, Konga.

KOKERSKA, verkligt skicklig i finare och enklare matlagning och hvad till ett hushåll hör, snäll, pålitlig, med bästa rek. erhåller 24 okt. förmånlig plats i 4 persons hushåll. Uppgift à löneanspråk, ålder önskas. Svar »Or-dentliga», Härnösand.

ORDNINGSFULLT, energiskt fruntim-mer, fullt mäktigt tyska språket, som på egen hand kan sköta kontor, bok-föring, korrespondens etc., får plats om ref., ålder, löneanspråk uppgifves till »M. X. S.» und. adr. S. Gumallii Annonsbyrå, Stockholm.

UNG bättre flicka erhåller plats i familj som hjälp och sällskap. Bör vara kunnig i enkel matlagning, samt villig att deltaga i inomhus förekom-mande görömål. Jungfru finnes. Svar till Norregård pr Mörap.

Hushållerska.

Plats som hushållerska och första kokerska finnes ledig den 1 inst. sept. vid Kuststjukhemmet à Styrso. Lön 500 kr. jämte allt fritt. Ansökningar, å-följda af betyg och ref., torde sändas till dr P. Silfverskiöld, Styrso Hafsbad.

EN barnkär flicka af god familj, som är villig och duglig att deltaga i förefallande husliga görömål, kan få godt hem och lärorik anställning hos tjänstemannafamilj vid bruk i Småland från 1:a sept. Svar märkt »Småland» med foto., ref. och anspråksuppgif-ter till Iduns exp.

LÄRARINNA önskas (tillfölje sjuk-domsfall) för undervisandet af 2 flickor, 10 och 11 år, i elementarämnen och musik. Svar med betyg, lönepret. och möjligen foto. sändas kyrkoherde P. J. Breen, Sätla.